

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت معارف

مسوده پلان استراتژیک سوم ملی معارف (۱۳۹۹-۱۳۹۴)

”تا سال ۱۳۹۹ تمام پسران و دختران افغان خواهند توانست دوره ابتدائیه را تکمیل نمایند.“
هدف هزاره سوم انکشافی برای افغانستان

فهرست

3.....	مقدمه
5.....	فصل اول: تحلیل مختصر وضعیت معارف
17.....	فصل دوم: چارچوب پالیتی
21.....	فصل سوم: برنامه های پلان استراتژی
27.....	برنامه (1) تعلیمات عمومی و اسلامی
39.....	برنامه (2) انکشاف نصاب تعلیمی و تربیتی معلم
48.....	برنامه (3) تعلیمات تجزیکی و مسلکی
53.....	برنامه (4) سوادآموزی
59.....	برنامه (5) انکشاف اداره معارف
64.....	فصل چهارم: بودجه
68.....	فصل پنجم: چوکات تطبیق، مراقبت و ارزیابی
72.....	منابع

دولت جمهوری اسلامی افغانستان برای نخستین بار توانسته است آرزوهای مردم افغانستان را در دسترسی به تعلیم و تربیه با کیفیت تا حد زیادی برآورده سازد. استقبال مردم ما از تعلیم و تربیه در تاریخ کشور بی سابقه است. امروز میلیونها شاگرد در مکاتب تعلیمات عمومی، تعلیمات تحقیکی و مسلکی و مدارس دینی ما تعلیم می بینند که امید بخش آینده روشن برای کشور و ملت ما است. معهذا، به رغم دستاوردها و موفقیتهای عظیم در عرضه خدمات تعلیم و تربیه برای اطفال و بزرگسالان بیسواند کشور هنوز میلیون ها طفل و بزرگسال از تعلیم و تربیه محروم می باشند که مستلزم کوشش‌های بیشتر وزارت و همکاران ملی و بین المللی آن در این عرصه می باشد.

به رغم بهبود در عرضه خدمات تعلیم و تربیه برای اطفال و بزرگسالان بی سواند در کشور، کیفیت تعلیم و تربیه به توجه بیشتری ضرورت دارد. به همین منظور، اولویت های پلان شش ساله معارف (۱۳۹۴- ۱۳۹۹) بر بهبود کیفیت تعلیم و تربیه تمرکز بیشتری دارد. تقویت ظرفیت های معلمین، بهبود کیفیت و به روز سازی نصاب و مواد آموزشی مطابق انکشافات علمی در عرصه تعلیم و تربیه و افزایش مؤثریت نظام اداری و مدیریتی معارف و شفافیت ارائه خدمات تعلیم و تربیه هم‌زمان از اولویت های این پلان است.

بهبود اقتصادی و تقویت صلح پایدار در کشور با افزایش سواند و بهبود تعلیم و تربیه رابطه مستقیم دارد. اولویت های وزارت معارف در پلان شش ساله آینده آماده سازی نسل جوان کشور به منظور سهم گیری در انکشاف زیربنای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور است. نصاب تعلیمی معارف به گونه ای تدوین و بازنگری شده است تا بتواند وزارت را در دستیابی به اهداف و اولویت های فوق یاری رساند. وزارت معارف با تأکید بر بهبود کیفیت تعلیمات عمومی و گسترش تعلیمات تحقیکی و مسلکی کوشش می کند تا قوای بشری لازم را برای بازسازی و انکشاف اقتصادی کشور فراهم سازد.

زنان نیمی از پیکره جامعه ما را تشکیل می دهند، و افزایش سهم آنان در تحولات کشور از اولویت های ملی ما است. همزیستی صلح آمیز، تقویت ارزش‌های خانواده، ارزش‌های اسلامی و ملی در کشور مستلزم سهم فعال زنان در تقویت و تحکیم خانواده و ارتقای جایگاه کشور در جهان است. لهذا، فراهم سازی فرصت های برابر تعلیم و تربیه برای شاگردان انان و زنان کشور در راستای دستیابی به این اهداف ملی ما می باشد.

معارف کشور هنوز با چالشهای زیادی روبرو است. گشايش در این چالش ها فعالیت و کوشش مستمر و خستگی ناپذیر وزارت و مردم کشور ما را می طلبد. تا کنون مردم و دولت ما در این زمینه به موفقیت های چشمگیری دست یافته اند. امروزه وزارت معارف با تأسیس مکاتب و عرضه خدمات تعلیمی و تربیوی در دورترین نقاط کشور چراغ های فضیلت، دانش و آگاهی را روشن کرده است. اما هنوز هم در بسیاری از مناطق کشور ضعف امنیت، فقر اقتصادی و موانع فرهنگی سر راه انکشاف تعلیم و تربیه قرار دارد. استراتیژی های اتخاذ شده در پلان شش ساله آینده این چالش ها را هدف قرار داده است و امید است با کوشش وزارت و کمک مردم و دوستان بین المللی بتوانیم بر آنها فایق آییم.

این پلان مانند پلان های گذشته (پلان استراتیژیک ملی معارف - 1385-1389، پلان استراتیژیک ملی معارف - 1393-1399) مکانیزم مؤثری برای ایجاد هماهنگی بین وزارت معارف و همکاران آن می باشد. این پلان ها توانسته اند اولویت ها و اهداف وزارت و همکاران ما را منسجم و هماهنگ ساخته و استراتیژی های آنها از هماهنگی و همسویی بیشتری برخوردار نمایند. ابتکارات، فعالیت ها و برنامه های انکشافی تعلیم و تربیه در چهارچوب این پلانها با مؤثیت و مفیدیت بیشتری تطبیق شده و از هدر رفتن امکانات و منابع ما جلوگیری نموده اند.

انکشاف بیشتر تعلیم و تربیه و تطبیق برنامه های این پلان به منابع بشری و مالی فراوانی ضرورت دارد. تا کنون مردم، دولت و همکاران بین المللی ما در فراهم سازی این منابع وزارت را یاری کرده اند. وزارت معارف یکبار دیگر از همه آنها به خاطر کمک های سخاوتمندانه شان قدردانی می کند. بی تردید در این مقطع تاریخی دولت و مردم ما سهم اصلی را در فراهم سازی این منابع برای تطبیق برنامه ها و فعالیت های این پلان به عهده می گیرند، اما وزارت معارف یکبار دیگر سهمگیری همکاران بین المللی را در تمویل برنامه ها و فعالیت های این پلان با آغوش باز استقبال می کند.

بخش خصوصی نقش ارزنده و مؤثری در ارائه خدمات تعلیم و تربیه داشته اند. وزارت با تسهیل قوانین و پروشه های تقنینی و تقویت مکانیزم های نظارتی زمینه مشارکت مردم را بهبود بخشیده و سهم گیری بخش خصوصی را در گسترش و انکشاف تعلیم و تربیه ترغیب و تسهیل می کند.

افغانستان اینک پس از گذر از دوره انتقال وارد دوره تحول شده است. مردم ما آرزو دارند در این دوره به قله های رفیع دانش، صلح پایدار، زندگی مرفه و پیشرفت های تکنولوژیکی و اقتصادی دست یابند. ما در دوره انتقال به موفقیت های بزرگی در عرصه تعلیم و تربیه دست یافتیم. اما این موفقیت ها برای ما پایان راه نیست و ما به روزی چشم دوخته ایم که همه اطفال واجب التعلیم در کشور ما به تعلیم و تربیه با کیفیت دست یابند.

غلام فاروق وردک

وزیر معارف

کابل سلطان 1393

پلان استراتژیک سوم ملی معارف برای سالهای 1394-2015 (1399-2020 عیسوی)، با توجه به نزدیک شدن ختم پلان استراتژیک دوم ملی معارف و در راستای تحقق اهداف انکشافی هزاره سوم و "تعلیم و تربیه برای همه" تهیه شده است.

پلان استراتژیک سوم ملی معارف، وضعیت مطلوب معارف را در سال 1399 توصیف نموده، پالیسی‌ها و اهداف اساسی معارف را برای سال‌های 1394-1399 بیان کرده و استراتئیزی‌ها و فعالیت‌ها و بودجه لازم برای رسیدن به آن اهداف را مشخص ساخته است. به عبارت دیگر، پلان استراتژیک سوم جهت حرکت معارف را برای شش سال آینده مشخص ساخته است.

پلان استراتژیک سوم معارف با استفاده از تجربه پلان استراتژیک اول و دوم معارف و پلان میان‌مدت انکشافی معارف تهیه شده است. این پلان طی یک پروسه مشارکتی انکشاف یافته است و با جوانب ذیدخل (کارمندان معارف در مرکز و ولایات و ولسوالی‌ها، تمویل کننده و مؤسسات همکار، وزارت خانه‌های سکتور تعلیم و تربیه، جامعه مدنی و بخش خصوصی) مشورت صورت گرفته است.

پلان استراتژیک سوم دارای پنج فصل می‌باشد: (1) تحلیل مختصر وضعیت معارف، (2) چارچوب پالیسی، (3) برنامه‌های پلان استراتژیک، (4) بودجه، (5) چارچوب تطبیق، مراقبت و ارزیابی.

فصل اول: تحلیل مختصر وضعیت معارف

در این فصل تحلیل مختصری از وضعیت معارف ارائه می‌شود. این تحلیل بر اساس معلومات احصائی‌یوی معارف، مصاحبه‌های صورت گرفته با مسئولین برنامه‌های معارف در مرکز و ولایات، بازدیدهای ولایتی، مشورت با جوانب ذیدخل و مطالعه اسناد تدوین گردیده است. تحلیل مشروح تر وضعیت معارف را می‌توانید در گزارش مرور مشترک معارف سال 1392 (ضمیمه شماره 1) مطالعه نمایید. ابتدا وضعیت عمومی کشور از نظر سیاسی، اقتصادی، امنیتی و نفووس بطور مختصر بررسی می‌گردد و سپس وضعیت هر یک از برنامه‌های تعلیمی (تعلیمات عمومی، اسلامی، تحنیکی و مسلکی، تربیه معلم و سواد آموزی) تحلیل می‌شود و در اخیر چند موضوع عمده درباره اداره معارف بررسی خواهد شد.

وضعیت اجتماعی- اقتصادی

نفووس کشور: احصائیه دقیقی درباره نفووس افغانستان وجود ندارد. اداره مرکزی احصائیه افغانستان، نفووس کشور را در سال 1392 به تعداد 28 میلیون تخمین زده است. ولی اداره نفووس سازمان ملل در سال 2013/1392 نفووس کشور را 34.4 میلیون برآورد کرده است. وزارت معارف تخمین سازمان ملل متحد را معیار انکشاف پلان استراتژیک سوم قرار داده است. رشد نفووس سالانه 3 فیصد است و اگر جلوی ازدیاد نفووس گرفته نشود نفووس افغانستان در سال 1399/2020 به 42.6 میلیون نفر خواهد رسید. براساس تخمین نفووس سازمان ملل متحددود 50 فیصد نفووس کشور زیر پانزده سال می‌باشند . همچنین تخمین

میشود که اطفال سن مکتب 36% نفوس کشور (حدود 12.4 میلیون در سال 1392) را تشکیل می‌دهد. جدول شماره ۱، تخمین نفوس افغانستان و نفوس سن مکتب برای سال‌های 1387 الی 1399 آمده است.

جدول ۱- تخمین نفوس کشور و نفوس سن مکتب بر اساس ارقام سازمان ملل متعدد به میلیون

1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	1391	1390	1389	1388	1387	
نفوں اناث													
20.8	20.2	19.6	19.0	18.4	17.8	17.3	16.8	16.3	15.8	15.3	14.9	14.6	
21.8	21.2	20.5	19.9	19.3	18.7	18.2	17.6	17.1	16.6	16.1	15.7	15.3	
42.6	41.3	40.1	38.9	37.7	36.6	35.5	34.4	33.4	32.4	31.4	30.6	29.8	
15.3	14.9	14.4	14.0	13.6	13.2	12.8	12.4	12.0	11.7	11.3	11.0	10.7	
نفوں ذكور													
نفوں مجموع													
نفوں سن مکتب													

وضعیت سیاسی: افغانستان دوره حساسی از تاریخ سیاسی خود را می‌گذراند. مطابق کنفرانس افغانستان در شهر بن سال 2010، دوره پس از سال 2014 الی سال 2024 دوره تحول نامیده شده است. حکومت افغانستان مصمم است علاوه بر به عهده گرفتن تدریجی مسئولیت امنیت کشور، رهبری فعالیت‌های انکشافی را نیز بر عهده گیرد و به رغم چالش‌های احتمالی مانند کاهش کمک‌های خارجی پروسه انکشاف را با سرعت ادامه دهد. وزارت معارف در این پلان استراتیژیک، استراتیژیهای خود را برای دوره پس از 2015 مشخص ساخته است، تا بتواند فعالانه با چالش‌های احتمالی روبرو گردیده و پروسه انکشاف معارف را موفقانه ادامه دهد.

وضعیت اقتصادی: افغانستان کشور فقیری است. براساس گزارش ارزیابی خطروآسیب پذیری ملی (1389) بیش از 36 فیصد مردم درآمد کافی برای تأمین ضرورتهای اولیه خود را ندارند و زیرخط فقر هستند. خط فقر در افغانستان 1,255 افغانی در ماه برای هر نفر تعیین شده است. هر چند میزان بی کاری 7% تخمین زده شده است ولی حدود 77 فیصد شغلها دوامدار و با درآمد کافی نیستند که نشان دهنده اقتصاد ضعیف کشور میباشد. وضعیت اقتصادی زنان نابسامان تراست و فیصد یکمی از آنها شغلدارند و زنانی که شاغل هستند درآمد کمتری نسبت به مردان دارند. براساس این گزارش حدود 21 فیصد اطفال 6 الی 17 ساله (1.9 میلیون) کار میکنند و حداقل 13 فیصد این اطفال (1.2 میلیون) را میتوان به عنوان اطفال کارگر طبقه بندی نمود که به طور مداوم کار میکنند. به خدمت گرفتن اطفال برای کار به دلیل فقر یکی از موانع شمولیت آنها در مکاتب می‌باشد.

البته در عرصه اقتصادی، افغانستان در تناسب به سال‌های قبل رشد چشمگیری داشته است. عاید سرانه بر مبنای تولیدات ناخالص داخلی (GDP) از 370 دالر آمریکایی در سال 1387 به 640 دالر آمریکایی در سال 1391 افزایش یافته است. پیش‌بینی می‌شود تولیدات ناخالص داخلی در سال 1392 با رشد 11 درصد به 22.340 میلیارد دالر افزایش یابد. پیش‌بینی می‌شود بودجه ملی سال 1392 (حدود 6.8 میلیارد دالر آمریکایی) در حدود 30 فیصد GDP را تشکیل دهد. 15.1% بودجه سال 1392 یعنی 1.02 میلیارد دالر به سکتور معارف اختصاص یافته است. با این وجود بودجه معارف جوابگوی نیازمندی‌ها نیست.

با توجه به تشویش مردم در ارتباط با وضعیت امنیتی و سیاسی کشور پس از خروج قوای خارجی پیش بینی می شود سرمایه گذاری مردم در دو سال آینده کمتر شود و رشد اقتصادی از 11% در سال 1392 به 3% در سال 1393 برسد. در نتیجه ممکن است بودجه وزارت معارف در سال 1393 با وجود نیازمندی زیاد وزارت کاهش یابد.

امنیت: ناامنی در برخی مناطق کشور از عمدۀ ترین موانع اکشاف تعلیم و تربیت در کشور است. بر اساس شاخص جهانی صلح در سال 2012، افغانستان، پس از سومالی ناامن ترین کشور جهان است. در سال 1392 به تعداد 330 مکتب به دلیل ناامنی بسته شد که در نتیجه بیش از 180 هزار شاگرد از نعمت تعلیم و تربیه محروم گردیدند. وزارت معارف برای حل این مشکل با علماء و متنفذین قومی همکاری نموده و از آن‌ها خواسته که مخالفین را برای باز ساختن مکاتب متلاuded سازند.

تعليمات عمومی

شمولیت عمومی: تعداد شاگردان در دهه اخیر به صورت چشم گیری افزایش یافته است. در حالی که در سال 2001 کمتر از یک میلیون (تقریباً همه پسر) تحت تعلیم بودند، در سال 1392 حدود 8.6 میلیون شاگرد^۱ (39%) تحت تعلیم بودند. جدول شماره 2، ارقام مربوط به تعداد شاگردان، معلمان، و مراکز تعلیمی را بر حسب جنسیت و نوع تعليمات ارائه می‌کند.

جدول 2- تعداد شاگردان و معلمان و مراکز تعلیمی سال 1391

مراکز تعلیمی	معلمان			شاگردان			تعليمات عمومی
	مجموع	ذكور	اناث	مجموع	پسر	دختر	
14599	184178 ^۱	122858	61320	8596397	5219511	3376886	التعليمات عمومی
1001	6813	6311	502	260,517	207,469	53,048	التعليمات اسلامی
244	2281	1757	524	61,004	52,857	8,147	التعليمات تخنیکی و مسلکی
19787 کورس	14,171	6944	7227	461,904	254,047	207857	سواد آموزی
دارالمعلمین و 187 مرکز حمایتی و لسوالی و 57 الحاقیه	2466	1977	489	76,750	41,166	35,584	تربیه معلم

شمولیت در تعليمات عمومی در سال 1392 به 8.6 میلیون رسید که از این مجموع، حدود 208 هزار شاگرد در 5922 مرکز آموزش محلی و حدود 185 هزار شاگرد در مکاتب خارج از کشور شامل بودند.

نسبت شمولیت: وزارت معارف تخمین می‌زند که نسبت ناخالص شمولیت در سال 1392 حدود 69% (56% دختران و 82% پسران) بوده است. این نسبت براساس تخمین سازمان ملل آنفوس سن مکتب و

^۱ تعداد شاگردان تعليمات عمومی شامل شاگردان مکاتب محلی بوده، اما تعداد معلمان، شامل معلمان مکاتب محلی نمی‌باشد.

تعداد شاگردان حاضر در مؤسسات تعلیمی محاسبه شده است، یعنی شاگردان غیرحاضر دائمی که حدود 13% مجموع شاگردان (حدود 1.1 میلیون در سال 1392) از مجموع شاگردان کسر شده است.

میزان کلی شاخص توازن جنسیتی در سال 1392 0.65 بوده است که نشان دهنده عدم توازن جنسیتی شدید در نظام تعلیم و تربیه افغانستان است.

جدول شماره 3، نسبت های ناخالص شمولیت و شاخص توازن جنسیتی را برای دوره های مختلف نشان می دهد.

جدول 3- نسبت ناخالص شمولیت و شاخص توازن جنسیتی سال 1392

مجموع	ثانوی	متوسطه	ابتدایی	
56%	28%	40%	71%	دختران
82%	49%	68%	99%	پسران
69%	39%	54%	86%	مجموع
0.65	.0.54	0.57	0.69	شاخص توازن جنسیتی

از آنجایی که معلومات مربوط به سن شاگردان در دسترس نیست، وزارت معارف نتوانسته است نسبت خالص شمولیت را محاسبه کند . اما بر اساس تحقیق یونیسف و اداره مرکزی احصائیه (2011)، نسبت خالص شمولیت در سال 1389، برای دوره ابتدایی 55% و برای دوره متوسطه و ثانوی 32% بوده است . یعنی حداقل 3.5 میلیون طفل سن مکتب، خارج از مکتب می باشند و تعلیم نمی بینند . دختران، اطفال دارای معلولیت، اطفال کوچیها، اطفال اقلیتهای زبانی، و اطفالی که در مناطق دور افتاده زندگی می کنند بیش از سایر اطفال در معرض محرومیت از تعلیم قرار دارند.

نسبت ناخالص شمولیت و شاخص توازن جنسیتی تفاوت زیادی بین ولایات و نیز بین مناطق شهری و دهاتی دارد. به عنوان مثال، در حالی که در سال 1392 شاخص توازن جنسیتی در هرات و بدخشنان 0.9 دختر در برابر 10 پسر) بود، این شاخص در ولایات زابل و ارزگان 0.1 (یک دختر در برابر ده پسر) بود.

موانع شمولیت در مکاتب: برخی از موانع عمدہ برای شمولیت در مکاتب عبارتند از: (1) نامنی، (2) فقر و در نتیجه مصروفیت اطفال در کار، (3) کمبود مکتب در مناطق دورافتاده مخصوصاً مکاتب ثانوی، (4) فاصله زیاد مکاتب تا خانه، (5) اذیت و آزار شاگردان در مسیر مکتب، (6) پائین بودن کیفیت تعلیم و تربیه. همچنین موانع خاصی برای شمولیت دختران به مکاتب وجود دارد که برخی از آن ها عبارتند از: (1) کمبود معلمان انان مخصوصاً برای صنوف بالا، (2) باورهای فرهنگی درباره اهمیت آموزش دختران، (3) نبود سهولت های ضروری در مکاتب مانند دیوار احاطه، تشناب، و آب آشامیدنی و (4) ازدواج زودهنگام شاگردان دختر.

² غیر حاضران دائمی شاگردانی هستند که مکتب را ترک می نمایند ولی نام آنها در لیست حاضری شاگردان باقی می ماند.

مؤثّریت داخلی : وزارت معارف هنوز معلومات مربوط به شاخص‌های مؤثّریت داخلی مانند میزان ترک تعليم، تکرار و تكميل دوره ابتدائي را جمع آوري نکرده است. اما تعداد غيرحاضران دائمي را می توان با اندکي اغماس به عنوان تعداد ترک تعليم نموده ها در نظر گرفت. از آن جايي که غيرحاضران دائمي را براي سه سال در حاضري مکاتب حفظ می کنند، يك سوم غيرحاضران دائمي را می توان به عنوان ترک تعليم سالانه در نظر گرفت. در نتيجه، میزان ترک تعليم سالانه حدود 5% می شود يعني سالانه حدود 400 هزار شاگرد ترک تعليم می کنند.

فارغان صنف دوازدهم : تعداد فارغان صنف دوازدهم در سال 291033 به 1392 تن رسید و هر ساله بر تعداد فارغان افزوده می شود و پيش بياني می شود تا سال 1399، تعداد فارغان تعليمات عمومي به 511 هزار تن برسد (جدول شماره 4 را ببینيد). ظرفيت جذب مؤسسات تحصيلات عالي پائين است و در سال 1392 تنها 45 هزار محصل جديد پذيرفته شده است و پيش بياني می شود در سال 1399، حدود 200 هزار شاگرد در مؤسسات تحصيلات عالي جذب شوند. لذا وزارت معارف تصميم دارد تا شموليت در دوره ثانوي تعليمات تكنيكى و مسلكى را افزايش دهد تا فارغان صنف دوازدهم که وارد مؤسسات تحصيلات عالي نمي شوند مهارت های لازم برای کاريابي را بدست آورند.

جدول 3- تخمین تعداد فارغان صنف دوازدهم تعليمات عمومي

1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	
203,500	189346	175191	161037	146882	132728	118573	104,419	دختران
307,500	290230	272961	255691	238422	221152	203883	186,613	پسران
511,500	479576	448152	416728	385304	353880	322456	291,033	مجموع

ارزيابي يادگيري شاگردان : وزارت معارف جديداً پروسه انکشاف سيسitem ارزيبادي معياري يادگيري شاگردان را آغاز نموده است. يك ارزيبادي ملي دستاوردهای آموزشی شاگردان صنف ششم در نوامبر سال 2013 به زبان های دری و پشتو انجام شده است. انتظار می رود از نتایج اين ارزيبادي جهت بهبود سيسitem تعليم و تربيه به طور عمومي و در عرصه به منظور اصلاح نصاب تعليمي و بهبود پروسه تدریس و تخصیص منابع به طور ضمنی استفاده شود. در ضمن ارزيبادي صنف سوم نيز طرح گردیده است که تمرکز آن بر ارزيبادي توانائي های شاگردان در دو بخش رياضي و مهارت خواندن می باشد. نتایج اين ارزيبادي به طرح يك استراتئي مناسب در اجراء يك پروسه آزمایشي، با مقیاسی بزرگتر کمک خواهد نمود. ضمناً جهت تعديل قرارداد موجود با وزارت معارف مذاكره و گفتگو صورت گرفته است. پروپوزل کمپني ACER جهت شامل نمودن صنف 3 در ارزيبادي، تحليل کار آزمایي ميداني و گزارشدهی را در بر می گيرد. ولی تحقيقاتي مانند تحقيق دكتور منصوری (2010) و گزارشهاي غيررسمی نشان می دهد که کيفيت تعليم و تربيه در مکاتب افغانستان پائين است، حفظ طوطی وار و روشهای تدریس معلم محور و تعذیب جسمی اطفال مروج است.

نصاب تعلیمی: وزارت معارف چوکات نصاب تعلیمی جدید را انکشاف داده و بر اساس آن کتب درسی جدید را برای تمامی صنوف تعلیمات عمومی تألیف و چاپ و توزیع نموده است. کتب درسی جدید یکی از دستاوردهای عمدۀ وزارت معارف در سال های اخیر بوده است. همچنین کتب رهنمای معلم برای صنوف اول تا نهم تألیف، چاپ و توزیع گردیده است. رهنمای معلم برای صنوف ده الی دوازده تألیف شده و تحت چاپ قرار دارد. به علاوه، 48 عنوان کتاب درسی به هشت زبان سوم (ازبکی، نورستانی، پشه ئی، بلوچی، ترکمنی، شغنى، گجرى و واخانى) برای صنوف 1 - 6 تألیف، تدوین و به چاپ سپرده شده است.

اما با این وجود مشکلاتی در ارتباط با کتب درسی جدید وجود دارد: کتب درسی دارای اغلاط چاپی و محتوایی است؛ تمام معلمان برای تدریس کتب درسی جدید آموزش‌های لازم ندیده اند و در فهم محتوای کتب درسی و روش‌های تدریس این کتب مشکلات دارند؛ تعداد زیادی از کتب درسی در آمریت‌های معارف و لسوالی‌ها مانده است و به دلیل نبود بودجه به مکاتب انتقال داده نشده اند. با وجود چاپ کافی کتب درسی، تعداد زیادی از شاگردان، به مجموعه کامل کتب درسی دسترسی ندارند.

نسبت شاگرد به معلم: در سال 1392 تعداد معلمان در تعلیمات عمومی به 184178 و نسبت شاگرد به معلم به 46.6 رسید. بالا بودن نسبت بالای شاگرد به معلم نسبت به نورم وزارت معارف (35) نشان دهنده کمبود معلم است. از مجموع معلمان تعلیمات عمومی، 58% آن‌ها دارای درجه تحصیلی زیر صنف چهارده بوده و غیرمسلمکی می‌باشند. اگر تعداد شاگردان را تقسیم بر تعداد معلمان مسلمکی کنیم، نسبت شاگرد به معلم مسلمکی حدود 111 می‌شود که نشان دهنده کمبود شدید معلمان مسلمکی است. به علاوه، معلمان مسلمکی ریاضی و ساینس در بسیاری از مکاتب مخصوصاً در مناطق روستایی وجود ندارد. به طور کلی، در ارتباط با معلمان مسلمکی، تفاوت زیادی بین مناطق شهری و روستایی وجود دارد. برای رفع این مشکل وزارت معارف پروسه جابجایی معلمان مسلمکی از شهرها با مناطق روستایی دورافتاده را آغاز نموده است.

تربيه معلم: تعداد دارالمعلمین‌ها به 44 باب افزایش یافته است و 187 مرکز حمایه معلم در و لسوالی‌ها و 57 الحاقیه تأسیس گردیده است. در سال 1392 ، بیش از 15035 هزار معلم برحال (34% اناث) در برنامه دو ساله داخل خدمت تربیه معلم و 15378 محصل (71% اناث) از برنامه دو ساله قبل از خدمت در سال 1392 فارغ گردیدند.

اخیر، نصاب تعلیمی و کتب درسی تربیه معلم جدید توسط ریاست تربیه معلم انکشاف یافته است. همچنین برنامه‌های آموزشی در کشور مالیزیا برای استادان دارالمعلمین تطبیق گردیده است. در ارتباط با کیفیت دارالمعلمین‌ها مشکلات زیر وجود دارد: (1) تعداد زیادی از استادان، تجربه تدریس در مکاتب را نداشته اند؛ (2) تعدادی از استادان تربیه معلم روش‌های آموزش فعال را تطبیق نمی‌کنند، و (3) تربیه معلم جنبه تئوریک دارد و بخش تدریس آموزی ضعیف می‌باشد.

یکی از چالش‌های مهم برنامه قبل از خدمت تربیه معلم این است که فیصدی کمی از فارغان دارالمعلمین ها به دلیل ظرفیت جذب پائین وزارت معارف و معاش پائین، جذب شغل معلمی می‌شوند.

وزارت معارف تاکنون سه کورس آموزشی کوتاه مدت برای معلمان (Inset I, II, & III) و سه کورس آموزشی برای اعضای اداری مکاتب (SMT I, II, & III) انکشاف داده و تطبیق نموده است. ارزیابی این ورکشاپ های دو هفته ای نشان می دهد که معلمان و اعضای اداری مکاتب از این کورسها آموزشی راضی هستند، ولی تقاضا دارند که کورسها آموزشی در دانش مضمونی دایر گردد تا معلمان را در تطبیق نصاب جدید کمک کند، همچنین از نبود برنامه های تعقیبی و مسلکی نبودن برخی از مردم معلم شکایت داشتند. جدول شماره 5، تعداد معلمان و اعضای اداری آموزش دیده در کورسها کوتاه مدت را نشان می دهد.

جدول 4- تعداد معلمان و اعضای اداری آموزش دیده تاکنون

SMT III	SMT II	SMT I	Inset III	Inset II	Inset I	
5,728	455	395	32,630	63,101	48,121	اناث
15,845	6,601	6,664	58,009	77,124	112,281	ذكور
21,573	7,056	7,059	90,639	140,225	160,402	مجموع

اعمار و ترمیم مکاتب : بیش از هفت هزار مکتب از مجموع 14599 مکتب تعلیمات عمومی (یعنی 49% مکاتب) تعمیر قابل استفاده ندارند. ظرفیت وزارت معارف برای مدیریت پروژه های اعمار پائین است و اگر همین روند ادامه یابد، با توجه به تأسیس تعداد زیاد مکاتب هرساله، فیصله مکاتب دارای تعمیر هر ساله پائین تر خواهد آمد. به علاوه، بسیاری از مکاتب دارای تعمیر، اتاق های درسی کافی ندارند و در نتیجه تعدادی از صنف ها در زیر خیمه یا در حوالی مکتب یا در تعمیرات کراپی دایر می شوند. در قسمت ترمیم مکاتب نیز مشکلات وجود دارد. مکاتب بودجه کافی برای ترمیم ندارند. همچنین، بسیاری از مکاتب دارای تعمیر سهولت هایی مانند دیوار احاطه، تشناب و آب آشامیدنی ندارند. همچنین در سال 2013 بودجه خاصی جهت حفظ و مراقبت در نظر گرفته شده است.

نظرارت تعلیمی: هرچند وزارت معارف تعداد اعضای نظارت تعلیمی را به 4,600 تن افزایش داده است ولی هنوز چالش هایی در این زمینه وجود دارد که تأثیر نظارت تعلیمی برای بهبود کیفیت تعلیم را محدود ساخته است: (1) افراد غیرمسلطی به حیث اعضای نظارت استخدام شده اند، (2) سیستم کارآمدی برای گزارش دهی و تعقیب وجود ندارد، (3) سهولت های حمل و نقل برای اعضای نظارت تعلیمی وجود ندارد، (4) گزارش های اعضا نظارت تعلیمی ولسوالی ها باید به تأیید آمر معارف ولسوالی برسد که در نتیجه مشکلات به خوبی به مرکز منتقل نمی شود، (5) تعداد اعضای نظارت تعلیمی طبقه انان کم است، و (6) اعضای نظارت تعلیمی بیشتر بر نقش کنترلی توجه دارند و به جای حمایت، انتقاد می کنند و بیشتر به مسائل اداری و کمتر به مسائل تعلیمی می پردازند. وزارت معارف جدیداً پروسه اصلاح سیستم نظارت تعلیمی را آغاز نموده تا مؤثریت آن را افزایش دهد.

تعلیمات اسلامی

شمولیت: تقاضا برای تعلیمات اسلامی بالا می باشد. شمولیت در تعلیمات اسلامی از هدف تعیین شده در پلان میان مدت ملی معارف 40% بیشتر شده است و در سال 1392، بیش از 260517 (20% اناث) شاگرد در 1001 مرکز تعلیمات اسلامی شامل 707 مدرسه (صنوف اول تا دوازدهم) و 61 دارالعلوم (صنوف سیزدهم و چهاردهم) و 144 دارالحفظ و 89 الحاقیه رسیده بود. تقاضای دختران برای تعلیمات اسلامی نیز بالا می باشد ولی به دلیل کمبود شدید مدرسین اناث و فضای مناسب آموزشی، وزارت نتوانسته است تعداد بیشتری از شاگردان دختر را جذب نماید.

لازم به ذکر است که هر چند مطابق به قانون معارف افغانستان، تعلیمات اسلامی برای صنوف دهم تا چهاردهم می باشد، ولی وزارت معارف بنا به تقاضای زیاد مردم و فرمان رئیس جمهور، از صنف اول شاگرد می پذیرد. در سال 1392، حدود 87% شاگردان تعلیمات اسلامی در صنوف اول تا نهم مصروف تعلم بودند. این نشان دهنده تقاضای زیاد مردم برای تعلیمات اسلامی و ظرفیت این تعلیمات برای جذب اطفال خارج از مکتب می باشد.

مدرسین تعلیمات اسلامی: تعداد مدرسین در سال 1392 به 6813 رسیده بود، که تنها 7 فیصد آن ها اناث بودند. 61 فیصد مدرسین مدرک لازم برای تدریس (صنف چهاردهم) را ندارند و غیر مسلکی می باشند و حدود 20 فیصد آنها مدرک صنف دوازدهم را هم ندارند. مدرسین تعلیمات اسلامی اغلب از روشهای سخنرانی و تکرار برای تدریس استفاده می کنند و وزارت معارف حمایت مسلکی کافی از آنها نکرده است و از مدرسین و مراکز تعلیمات اسلامی نظارت تعییمی به درستی انجام نمی شود.

نصاب تعلیمات اسلامی : ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی وزارت معارف، کتب درسی جدید برای صنوف هفت الی دوازده تعلیمات اسلامی را انکشاف داده است. نصاب تعلیمی جدید علاوه بر مضامین اسلامی شامل مضامین زبان، ریاضی، و تکنالوژی می باشد.

اعمار و بازسازی مراکز تعلیمات اسلامی : در سال 1392، تقریباً 65% مراکز تعلیمات اسلامی تعمیر قابل استفاده نداشتند و در آن سال وزارت توانست تنها برای 5 مرکز تعمیر اعمار نماید. تمویل پروژه های اعمار مراکز تعلیمات اسلامی چالش بزرگی برای معارف است چون تمویل کننده گان بین المللی علاقه ای به انکشاف تعلیمات اسلامی ندارند.

تعلیمات تحقیکی و مسلکی

شمولیت: شمولیت در تعلیمات تحقیکی و مسلکی در سه سال اخیر افزایش زیادی داشته است و از 18,361 شاگرد (11% اناث) در سال 1388 به 61000 شاگرد (13% اناث) در سال 1392 رسیده است. اما به طور کلی، علاقه به تعلیمات تحقیکی و مسلکی نسبت به تعلیمات عمومی و تحصیلات عالی پائین تر است چون موقف تعلیمات تحقیکی و مسلکی در جامعه پائین است و هم چنین فراغت از تعلیمات تحقیکی و

مسلکی لزوماً منجر به کاریابی نمی شود (البته میزان جذب فارغان تعلیمات تحقیکی و مسلکی در بازار کار هنوز مطالعه نشده است).

معلمان تحقیکی و مسلکی : تعداد مجموعی معلمان تحقیکی و مسلکی در سال 1392 نفر 2281 (45انث) و نسبت شاگرد به معلم به 27 رسید. نسبت شاگرد به معلم در تعلیمات تحقیکی و مسلکی نیز بالاتر از نورم این تعلیمات (یعنی 20) است. 20 فیصد این معلمان حداقل درجه تحصیلی مورد نیاز برای این تعلیمات یعنی لسانس در شهرکابل و مدرک صنف چهارده در سایر ولایات را ندارند. معلمان تعلیمات تحقیکی و مسلکی اغلب دانش و مهارت های تخصصی را ندارند و بنابراین، ارائه آموزشها و حمایت های تحقیکی به این معلمان ضروری است.

مراکز تعلیمات تحقیکی و مسلکی: تعداد مراکز تعلیمات تحقیکی و مسلکی در سال 1392 244 مرکز شامل 89 انتستیوت و 155 لیسه تحقیکی و مسلکی رسید. تقریباً نیمی از شاگردان تعلیمات تحقیکی و مسلکی در لیسه ها و نیم دیگر در انتستیوت ها شامل هستند. این مراکز، تعلیمات تحقیکی و مسلکی در بیش از 50 رشته ارائه می کنند. برخی از این رشته ها عبارتند از زراعت، و تبرنری، اداره و حسابداری، برق، میخانیک، هنر و موسیقی. بسیاری از این مراکز به ورکشاپ ها و سایر تجهیزات ضروری مجهز نیستند، که در نتیجه تدریس در برخی از این مراکز به جای انکشاف مهارت های عملی، بیشتر نظری و تئوریک می باشد.

تا سال 1392، 51 انتستیوت تعلیمات تحقیکی و مسلکی خصوصی تأسیس گردیده و بیش از 2000 شاگرد در این انتستیوت ها مصروف تعلیم بودند. با وجود سهم گیری بخش خصوصی در تعلیمات تحقیکی و مسلکی، نیاز است بخش خصوصی سهم فعالتری در ارائه این تعلیمات بگیرد و همکاری وزارت معارف با بخش خصوصی مخصوصاً در قسمت آموزش عملی محصلان بیشتر گردد.

مراکز تعلیمات تحقیکی و مسلکی بیشتر در مناطق شهری قرار دارد، به عنوان مثال، تنها 25 مرکز در شهر کابل قرار دارند. بسط تعلیمات تحقیکی و مسلکی به مناطق روستایی از طریق تأسیس یک لیسه تحقیکی در هر یک از ولسوالی های کشور یکی از اولویت های وزارت معارف است.

سجاد آموزی

میزان باسواندی : میزان باسواندی در افغانستان بسیار پایین است . مطابق با گزارش ارزیابی خطر و آسیب پذیری ملی (1389)، میزان باسواندی برای افراد 15 ساله یا بالاتر 26 فیصد (39 فیصد مردان و 12.5 فیصد زنان) می باشد. این گزارش تخمین می زند که در سال 1389 حدود یازده میلیون افغان بی سواد بودند و اکثر بی سوادها از طبقه اناث می باشند.

سواد آموزان: در ظرف چهار سال گذشته تعداد سواد آموزان افزایش چندانی نداشته است و سالانه حدود 550 هزار سواد آموز در کورس های سواد آموزی اشتراک نمودند. در سال 1392، 461904 سواد آموز (45% انث) در 19787 کورس اشتراک کردند که از مجموع سواد آموزان، 45% در کورس های یونسکو، 23% در کورس های وزارت معارف، 11% در کورس های وزارت داخله و دفاع، 5% در کورس های یونیسف، و

باقی در کورس‌های سایر انجوها و مؤسسات دولتی اشتراک نمودند. البته هنوز معلوم نیست که چه تعداد از سواد آموزان، کورس‌ها را تکمیل می‌کنند و چه تعداد از آن‌ها واقعاً با سواد می‌شوند. تعداد کورس‌های سواد آموزی موجود جوابگوی ضرورت شدید به سواد آموزی در کشور نیست.

عدم توازن در سواد آموزی: میزان باسواندی در مناطق شهری سه برابر میزان باسواندی در مناطق روستایی است (UNICEF & CSO 2010-2011). همچنین تفاوت زیادی در میزان باسواندی بین ولایات وجود دارد، بر اساس گزارش ارزیابی خطر و آسیب پذیری ملی (1389)، در حالی که 31% زنان در کابل و 19% زنان در بلخ و 18% زنان در هرات باسواند هستند، تنها یک فیصد زنان در هر یک از ولایات هلمند، کندهار، زابل، ارزگان، پکتیا و وردک باسواند هستند.

نصاب سواد آموزی: وزارت معارف پروسه بازنگری نصاب سواد آموزی و انکشاف نصاب و کتب سواد آموزی حرفوی را آغاز کرده است. کتب درسی جدید برای گروه‌های مختلف سواد آموزان متناسب با شغل‌های مختلف تألیف می‌شود تا سواد آموزی را کاربردی تر و مرتبط تر به زندگی سواد آموزان بسازد. تاکنون نصاب سواد آموزی برای زارعان انکشاف یافته است.

مربیان سواد آموزی : تعداد مربیان سواد آموزی در سال 1392 به 14,171 (51% زنان) رسید، که از این مجموع، 4,667 تن (29% زنان) به حیث معلم دائمی وزارت معارف می‌باشند. در سال 1391، 389 ملا امام استخدام شده بودند تا به حیث مربی سواد آموزی کورس‌های سواد آموزی را پیش ببرند. ولی وزارت معارف هنوز از ظرفیت معلمان تعليمات عمومی به حیث مربی سواد آموزی و از ظرفیت مکاتب تعليمات عمومی به حیث مکان برگزاری و سازماندهی کورس‌های سواد آموزی استفاده نکرده است. بسیاری از مربیان سواد آموزی با تکنیکهای آموزش کلان سالان آشنا نیستند و بیشتر از روش تکرار برای آموزش سواد آموزی استفاده می‌کنند (ANPRO, 2011).

اداره معارف

انکشاف مدیریت استراتژیک : وزارت معارف تاکنون دو پلان استراتژیک ملی معارف و یک پلان میان مدت ملی معارف را انکشاف داده است و سالانه پلان‌های عملیاتی و گزارش‌های ملی و ولایتی را انکشاف می‌دهد. اولین مرور مشترک سکتور معارف (EJSR) در سال 1390 برگزار شد و هر ساله مرور مشترک معارف برای بررسی پیشرفت وزارت معارف بر اساس اهداف پلان استراتژیک و بررسی چالش‌ها و راه حل‌ها برگزار خواهد شد.

سال گذشته، وزارت معارف برنامه دوساله آموزشی برای انکشاف ظرفیت کارمندان وزارت در پلانگذاری، مراقبت و ارزیابی، و گزارشدهی تأسیس نمود و تاکنون 196 کارمند در این برنامه شامل گردیده اند.

با وجود پیشرفت‌های صورت گرفته در پلانگذاری که منجر به اشتراک افغانستان در برنامه مشارکت جهانی برای تعلیم و تربیه شد، ظرفیت وزارت معارف در این عرصه‌ها پائین است. هنوز پلان گذاری مرکزی است، کارمندان در ولسوالی‌ها از پلان‌های وزارت معلومات کافی ندارند، ارقام و معلومات دقیق و جدید برای پلان

گذاری در دسترس نیست، و فاصله زیادی بین پلان و تطبیق وجود دارد، یعنی فعالیت های وزارت بر اساس پلان ها نیست.

هر چند وزارت معارف کوشش دارد شیوه مدیریت نتیجه محور (result-based) را تطبیق نماید، ولی هنوز تأکید اصلی بر میزان مصرف بودجه، تا دستیابی به نتایج متوقعه می باشد. گزارش ها بیشتر بر فعالیت ها متمرکز می باشند و در مورد دستیابی به نتایج متوقعه معلومات کافی داده نمی شود.

سیستم معلوماتی برای اداره معارف: وزارت معارف در سال گذشته سیستم معلوماتی برای اداره معارف را به سطح ولایات انکشاف داده و ارقام و معلومات سال 1391 توسط کارمندان ولایتی (اعضای نظارت و کارمندان پلان و احصائیه) جمع آوری و وارد کمپیوتر شده است. ریاست سیستم معلوماتی برای اداره معارف با همکاری اعضای نظارت تعلیمی مرکزی وظیفه ارزیابی صحت ارقام را بر عهده دارند. ارقام و معلومات معارف از طریق اینترنت در دسترس جوانب ذیدخل می باشد.

هر چند پیشرفت هایی در سیستم معلوماتی اداره معارف در طی سالهای گذشته صورت گرفته است، ولی معلومات این سیستم به قدر کافی قابل اعتماد و به وقت نمی باشد و برای تعدادی از شاخص های مهم معارف (مانند میزان خالص جذب و شمولیت، ترک تعلیم و شمولیت اطفال با انواع مختلف معلولیت) معلومات جمع آوری نمی گردد.

علاوه بر سیستم معلوماتی EMIS وزارت معارف، سیستم های معلوماتی مستقل دیگری مانند سیستم معلومات تربیه معلم، سیستم راجیستریشن معلمان، سیستم معلوماتی سواد آموزی وجود دارند. قرار است این سیستم ها به سیستم معلوماتی EMIS مدمغ گردند.

مالی و تدارکات: سیستم های مالی و تدارکات وزارت معارف مرکزی است، که ظرفیت وزارت در تطبیق بودجه انکشافی را محدود ساخته است. همانطور که در جدول شماره 6 آمده، وزارت معارف در سال 1390، 62% بودجه انکشافی و در سال 1391، 32% بودجه انکشافی را مصرف نموده است.

جدول - بودجه وزارت معارف بر حسب دالر آمریکایی و فحصی مصرف بودجه انکشافی

1392	1391	1390	1389	1388	1387	
512723423	391549166	265,937,270	265,937,269	265,937,268	265,937,267	بودجه عادی
186130000	169250000	153,641,422	162,904,423	198,577,339	140,653,896	بودجه انکشافی
698853423	560799166	419,578,691	428,841,691	464,514,606	406,591,163	مجموع بودجه
%37	32%	62%	54%	23%	37%	فحصی مصرف بودجه

هر چند وزارت معارف برای بسیاری از کارمندانش حساب بانکی باز کرده است، هنوز بسیاری از معلمان معاشران را به وقت دریافت نمی کنند. به عنوان مثال در ولایت بدخشان، تنها معلمان مرکز ولایت معاش خود را از طریق بانک دریافت می کنند. معلمان ولسوالی ها معاش خود را از طریق معتمد نقدی و عموماً با

تأخیر دریافت می کنند. بصورت کلی بودجه عموماً به ولايات با تأخیر انتقال می یابد، که در تطبیق فعالیت های وزارت معارف اختلال ایجاد می کند.

ساختار تشکیلاتی : ساختار تشکیلاتی وزارت معارف در سال 1387 مورد تجدید نظر قرار گرفت و با ساختار برنامه های پلان استراتیژیک هماهنگ تر گردید. با این وجود برخی مشکلات در ساختار تشکیلاتی وزارت وجود دارد که مهمترین آن ها عبارتند از: (1) تشکیل وزارت معارف در مرکز بسیار کلان است و بیش از چهار هزار کارمند در مرکز داریم. با توجه به اصل غیرمرکزی سازی لازم است تشکیل وزارت معارف در مرکز کمتر شود و ساختار تشکیلاتی ولايات و ولسوالی ها تقویت گردد، (2) در برخی موارد تقسیمات بست ها بین ولايات متناسب با نیازمندیها و تعداد شاگردان آن ها صورت نگرفته است. به عنوان مثال، تعداد بست اختصاص یافته برای تفتیش برای همه ولايات یکسان است، در حالی که تعداد مکاتب و شاگردان بین ولايات تفاوت زیادی دارد؛ (3) در بسیاری از موارد، لایحه وظایف ادارت و کارمندان واضح نیست.

انکشاف منابع بشری : تعداد بست های اختصاص یافته به وزارت معارف به 258,996 رسانید که 31% کل بست های دولت و بیش از 70% بست های ملکی دولت رسیده است. در سال 1391 وزارت مالیه یازده هزار بست جدید به وزارت معارف اختصاص داد که بسیار کمتر از نیازمندی وزارت معارف (25 هزار سالانه) است.

تاکنون پروسه اصلاحات اداری بالای 235153 کارمند وزارت تطبیق شده است و این کارمندان معاششان را بر اساس سیستم رتب و معاشات دریافت می کنند.

وزارت معارف پروسه کمپیوتری ساخت کارمندان را آغاز نموده است تا اطمینان حاصل کند که کسانی که وظیفه معلمی را ترک کرده اند یا متلاطف شده اند یا وفات کرده اند از لست پرداخت معاش حذف گردند و کسانی که وقت تقاعدشان رسیده است متلاطف شوند.

ارتقای ظرفیت کارمندان : با وجود این که ارتقای ظرفیت یکی از اولویت های وزارت معارف می باشد ولی هنوز استراتژی جامعی برای ارتقای ظرفیت انکشاف نیافته است. در این راستا، بسیاری از کارمندان در انگلیسی و کامپیوتر آموزش دیده اند و هم اکنون بیش از 1650 همکار تحقیکی در استخدام وزارت هستند. با توجه به این که نیازمندی به همکاران تحقیکی کم نشده است می توان نتیجه گرفت که هنوز ظرفیت کارمندان دولتی به اندازه کافی ارتقا نیافته است. گزارش شده است که بسیاری از همکاران تحقیکی به جای انکشاف ظرفیت کارمندان دولتی، فعالیت های وزارت را خود پیش می برند.

فصل دوم: چارچوب پالیسی

دیدگاه

دیدگاه وزارت معارف انکشاف قوای بشری بر اساس اصول اسلامی، تعهدات ملی و بین المللی، احترام به حقوق بشر، از طریق فراهم آوری دسترسی عادلانه به تعلیم و تربیه باکیفیت برای همه اتباع کشور می‌باشد تا در انکشاف پایدار، رشد اقتصادی، ثبات و امنیت کشور فعالانه سهم بگیرند. برای تحقق این امر، وزارت معارف باید به یک اداره مدرن، موثر، با منابع مالی کافی و حسابده تبدیل گردد.

پالیسی های کلیدی

در این قسمت، پالیسی های کلیدی وزارت معارف در پلان استراتژیک سوم بر اساس قانون اساسی، قانون معارف، تعهدات بین المللی و نیز شرایط خاص افغانستان در سه محور دسترسی، کیفیت و مدیریت آمده است:

الف) دسترسی به تعلیم و تربیه

فراهم سازی دسترسی به تعلیم و تربیه رایگان و با کیفیت برای تمامی اتباع افغانستان : مطابق با ماده چهل و سوم قانون اساسی، تعلیم حق تمام اتباع افغانستان است. لذا فراهم سازی دسترسی تمام افغان ها به تعلیم و تربیه رایگان و باکیفیت از اولویت های اصلی وزارت معارف می باشد.

تحقیق اهداف انکشافی هزاره سوم و تعلیم و تربیه برای همه: پلان استراتژیک سوم معارف بر اساس تعهدات بین المللی برای تحقق اهداف «انکشافی هزاره سوم» و «تعلیم و تربیه برای همه» در سال 1399 ترتیب شده است.^۳ این اهداف که در ذیل آمده به حیث اهداف اساسی وزارت معارف اتخاذ گردیده اند. اهداف دوم و سوم انکشافی هزاره سوم عبارتند از:

- حصول اطمینان از این که تمام پسران و دختران بتوانند دوره کامل ابتدائیه را تا سال 1399 تکمیل نمایند.
- ارتقای برابری جنسیتی و توانمند سازی طبقه ایاث اهداف تعلیم و تربیه برای همه عبارتند از:
- گسترش و بهبود آموزش و مراقبت همه جانبی برای اطفال خردسال (3 الی 5 ساله)، به خصوص برای اطفال آسیب پذیر و محروم.
- حصول اطمینان از دسترسی همه اطفال - به خصوص دختران، اطفال در وضعیت دشوار، اطفال اقلیت های قومی- به دوره کامل تعلیمات ابتدایی اجباری و رایگان با کیفیت.

³- اهداف انکشافی هزاره سوم MDGs برای دیگر کشورها برای سال 2015 (1394) تعیین شده است ولی با توجه به وضعیت خاص افغانستان، اهداف انکشافی هزاره سوم افغانستان برای سال 2020 (1399) تعیین گردیده است.

- حصول اطمینان از برآوردن نیاز های آموزشی همه اطفال و بزرگسالان از طریق دسترسی عادلانه به برنامه های مناسب آموزشی و ارتقای مهارتهای زندگی.
- بهبود 50 فیصدی در سطح سواد بزرگسالان، به خصوص برای زنان و افزایش دسترسی عادلانه بزرگسالان به تعلیمات اساسی و دوره های بالاتر.
- محظوظ نابرابری های جنسیتی در تعلیم و تربیه، با تمرکز بر حصول اطمینان از دسترسی کامل و برابر دختران به تعلیمات اساسی با کیفیت و تکمیل آن.
- بهبود کیفیت تعلیم و تربیه جهت تحقق اهداف آموزشی قابل سنجش برای همه، مخصوصا در خواندن و نوشتن، حساب و مهارت های اساسی زندگی.

انکشاف متوازن معارف: وزارت معارف بر اساس اصل انکشاف متوازن و عادلانه، امکانات آموزشی مانند بودجه، بست، تعمیر و تجهیزات را بطور عادلانه بین ولایات و ولسوالی ها توزیع می نماید و از هر نوع تبعیض در ارائه خدمات آموزشی جلوگیری می کند.

تعلیم و تربیه فراگیر : وزارت معارف مصمم است زمینه دسترسی تمام اطفال را بدون در نظر داشت جنسیت، سن، توانایی، معلولیت، شرایط صحی، زبان، قومیت و شرایط اقتصادی به تعلیم و تربیه فراهم نماید. این وزارت مؤسسات تعلیمی را به گونه ای عیار می سازد که جواب گوی نیازمندیهای گروه های مختلف شاگردان، به خصوص اطفال آسیب پذیر (دختران، اطفال دارای معلولیت، اطفال اقلیت های قومی و زبانی و مذهبی، اطفال کوچی) باشد و مکاتب محیطی دلپذیر و مسئون برای اطفال باشد. وزارت معارف زمینه تعلیم اطفال دارای معلولیت را در تمامی مکاتب و نیز مکاتب خاص فراهم سازد.

تعلیم و تربیه دختران : مطابق با ماده 44 قانون اساسی و اهداف انکشافی هزاره سوم و تعلیم و تربیه برای همه، فراهم سازی زمینه تعلیم و تربیه برای دختران مطابق تعالیم اسلامی از اولویت های مهم وزارت معارف می باشد. وزارت مصمم است تا سال 1399 تمام دختران سن دوره ابتدایی را تحت تعلیم قرار دهد. همچین وزارت در نظر دارد فیصدی معلمان اناث را به 45 فیصد برساند تا توافق جنسیتی برقرار شده و شمولیت دختران در مؤسسات تعلیمی افزایش یابد.

ب) کیفیت تعلیم و تربیه

تمرکز بر کیفیت : وزارت تصمیم دارد که در دوره تطبیق پلان استراتژیک سوم، توجه بیشتری به ارتقای کیفیت تعلیم و تربیه کند و استراتئیزی های مختلفی را مانند نظارت از کیفیت تعلیم از طریق ارزیابی های معیاری، افزایش تعداد معلمان، آموزش باکیفیت معلمان، اصلاح کتب درسی، بازنگری در سیستم نظارت تعلیمی، استفاده از تکنالوژیهای جدید آموزشی، افزایش ساعت درسی بکار می گیرد. وزارت معارف به طور خاص بر کیفیت تعلیم در صنوف اول تا سوم ابتدایی نظارت می کند تا مطمئن گردد شاگردان در پایان صنف سوم توانایی خواندن و نوشتن را کسب می نمایند.

تقویت هویت اسلامی و ملی شاگردان : یکی از اهداف اساسی وزارت معارف تقویت هویت اسلامی و ملی و تقویت ارزشهایی مانند ایمان، تقدیر، عمل صالح، وحدت ملی، عدالت اجتماعی، رعایت حقوق بشر، صلح، احترام متقابل، گفتگو، قانون پذیری، مشارکت فعال در اجتماعات محلی و فعالیت‌های اجتماعی، و حفظ محیط زیست و سرسبی می‌باشد. همچنین وزارت معارف از عملکرد مکاتب و سایر مؤسسات تعلیمی نظارت به عمل می‌آورد تا از عملی شدن این ارزشها در تمامی مؤسسات تعلیمی اطمینان حاصل نماید و از رفتارهای خلاف ارزش‌های فوق الذکر توسط معلمان و شاگردان جلوگیری گردد.

منع تعذیب جسمی و روانی شاگردان در مؤسسات تعلیمی : بر اساس ماده 39 قانون معارف افغانستان، هر نوع تعذیب جسمی و روانی شاگردان، حتی به منظور تأدیب و اصلاح آن‌ها ممنوع می‌باشد و متخلفین مطابق احکام قانون مورد تعقیب عدلي قرار می‌گیرند. وزارت معارف برنامه‌های آموزشی برای معلمان و مسئولین مکاتب در زمینه پیامدهای منفی تعذیب جسمی و روحی شاگردان تدویر می‌نماید و از تطبیق این قانون در مؤسسات تعلیمی نظارت به عمل می‌آورد. همچنین وزارت معارف از طریق محرکین اجتماعی برنامه‌های آگاهی عامه را جهت کاهش خشونت، غیرحاضری معلمین و ترک تعلیم اجرا می‌نماید.

منع خشونت علیه زنان : بر اساس قانون منع خشونت علیه زن، وزارت معارف به منظور جلوگیری از خشونت تدابیر وقایوی ذیل را اتخاذ نماید: (1) گنجانیدن موضوعات مربوط به خشونت و عواقب ناشی از آن چگونگی جلوگیری از خشونت در نصاب درسی و تحصیلی مربوط ، (2) تدویر سیمینار‌ها، ورکشاپ‌ها و کنفرانس‌ها برای کارکنان، متعلمین و محصلین مربوط ، (3) اتخاذ تدابیر لازم به منظور جلوگیری از وقوع خشونت در محیط تعلیمی و تحصیلی مربوط ، (4) توضیح و تشریح عوامل خشونت و عواقب ناشی از آن مستند به احکام شرع و قانون از طریق نشرات مربو ط. فهرست موارد خشونت علیه زنان در متن قانون منع خشونت علیه زن آمده است.

استفاده از تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی در تعلیم و تربیه : وزارت معارف از ظرفیت تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی در افزایش دسترسی به تعلیم و تربیت و بهبود کیفیت تعلیم و نیز بهبود اداره معارف استفاده می‌کند.

ج) مدیریت تعلیم و تربیه

ارتفای موقف اجتماعی معلمان : وزارت معارف می‌کوشد تا موقف معلمان را در جامعه بالا ببرود تا افراد لایق تری جذب شغل معلمی شوند و معلمان لایق در نظام تعلیم و تربیه بمانند. وزارت معارف از استراتئیزیهای مختلفی مانند تبیین موقف بلند معلمان در اسلام، اختصاص زمین برای معلمان، نام گذاری میادین و سرک‌ها به نام معلمان نمونه، افزایش معاشات معلمان جهت بالا بردن موقف اجتماعی معلمان استفاده می‌کند.

ارتفای ظرفیت اداری : یکی از اولویت‌های اصلی وزارت معارف، تقویت ظرفیت‌های ادارات معارف جهت عرضه مؤثرتر خدمات می‌باشد. لذا این وزارت استراتئیزیها و فعالیت‌های ارتقای ظرفیت اداری را ارزیابی نموده و در صورت لزوم آن‌ها را بازنگری خواهد نمود. همچنین وزارت معارف لواح و پروسیجرهای کاری و

اداری را بازنگری نموده و نیز به ارتقای ظرفیت کارمندان خدمات ملکی به طور خاص توجه خواهد نمود. بر اساس تعهدات کنفرانس بین المللی توکیو، حکومت افغانستان و وزارت معارف مصمم است ظرفیت مصرف بودجه را به 75% در سال 2017 برساند.

تصمیم‌گیری مبتنی بر معلومات : وزارت معارف مصمم است استفاده از ارقام و معلومات و نتایج تحقیقات را در پالیسی ها و تصمیم های خود افزایش دهد. در این راستا وزارت ظرفیت خود را در ساحت تحقیق، مراقبت و ارزیابی به خصوص سیستم معلوماتی اداره معارف ارتقا می دهد. **تقویت روحیه تطبیق قانون در نظام معارف :** وزارت معارف روحیه تطبیق قانون را در تمامی مؤسسات تعلیمی و ادارات معارف تقویت نموده و با فساد اداری برخورد جدی می کند. قوانین، مقررات، و لوایح را به صورت شفاف در اختیار تمامی کارمندان و مراجعین قرار خواهد داد و از تطبیق آنها نظارت خواهد نمود. همچنین وزارت پروسیجرهای اداری را ساده تر و شفاف تر می سازد تا زمینه فساد اداری کمتر گردد و از ظرفیت تکنالوژی معلوماتی جهت کمپیوتری سازی (از جمله سیستم انتقال بانکی بودجه) پروسیجرها استفاده اعظمی خواهد نمود.

غیرمرکزی سازی اداره معارف: وزارت معارف جهت افزایش مؤثریت خدمات تعلیمی، صلاحیت های تصمیم گیری را به تدریج به ادارات غیرمرکزی (ریاست های معارف ولایات، آمریت های معارف ولسوالیها، و مکاتب) تفویض می کند تا تصمیم گیری در نزدیکی محل تطبیق و در نهایت در مکاتب و مناسب با شرایط خاص هر منطقه صورت گیرد. همزمان سیستم نظارتی خود را تقویت می کند تا از مطابقت تصمیم ها با پالیسیهای وزارت اطمینان حاصل گردد. همچنین وزارت معارف می کوشد که انعطاف بیشتری در پالیسی های معارف وجود داشته باشد تا امکان عیار ساختن خدمات با شرایط خاص هر منطقه فراهم گردد.

تشویق و حمایت بخش خصوصی: وزارت معارف مشارکت بخش خصوصی و سازمان های غیر دولتی را در تطبیق برنامه های تعلیم و تربیه به عنوان بخش مهمی از پروسه مشارکت و سهم گیری فعال مردم در انکشاف ملی و ارائه خدمات تعلیم و تربیه تشویق نموده و از آن ها حمایت می کند. به طور خاص، زمینه تأسیس مؤسسات تعلیمی خصوصی را برای مردم تسهیل نموده و مکانیزمهای نظارت بر عملکرد آنها را تقویت می کند تا از تطبیق اصول و معیارهای رسمی نظام تعلیم و تربیه و کیفیت آموزش در این مراکز اطمینان حاصل نماید.

تقویت مشارکت والدین و مردم محل در تعلیم و تربیه : وزارت معارف شوراهای مکاتب را تقویت می کند تا مشارکت والدین و متنفذین محلی در امور مکاتب افزایش یافته و احساس مالکیت مردم بر برنامه های تعلیم و تربیه افزایش یابد. وزارت به طور خاص، شوراهای مکاتب را در ولایات نا امن تأسیس و تقویت نموده و مردم محل را در امنیت مکاتب سهیم می سازد. به علاوه وزارت معارف مکاتب محلی را در مناطق دور دست یا نا امن تأسیس می کند. مشارکت مردم و برنامه های آگاهی عامه در سطوح ملی، ولایتی، ولسوالی و مكتب باهم مرتبط خواهد بود.

افزایش هماهنگی با جوانب ذیدخل: وزارت معارف مشارکت جوانب ذیدخل – به خصوص وزارت های مربوطه، جامعه مدنی، سکتور خصوصی و همکاران بین المللی – در تعیین پالیسیها، پلان گذاریها، و سایر

تصمیم گیریها و تطبیق فعالیت های تعلیم و تربیه را افزایش می دهد. در عین حال، وزارت مالکیت خود را بر پالیسی ها و برنامه های انکشاپی افزایش می دهد. همچنین وزارت معارف با برنامه هایی انکشاپی دیگر مانند برنامه همبستگی ملی هماهنگی نموده تا از منابع آنها برای تمویل برنامه های دارای اولویت تعلیمی و تربیوی استفاده شود.

آمادگی برای انتقال به دوره تحول : وزارت معارف با توجه به تحولات پس از سال 1393 (2014) و بر اساس بیانیه های کنفرانس های بین المللی بن (2010) و توکیو (2012) مصمم است رهبری و مالکیت فعالیت های انکشاپی معارف را بر عهده گیرد، خدمات تعلیمی باکیفیت را به صورت اقتصادی تر ارائه کند و سهم مردم محل در اداره مکاتب را افزایش دهد. همچنین وزارت معارف از تمویل کننده گان می خواهد که در هماهنگی کامل با وزارت معارف و در مطابقت با پلان استراتژیک معارف فعالیت نمایند تا مؤثریت کمک های بین المللی افزایش یابد وحداقل 50 فیصد کمک های انکشاپی خود را از طریق بودجه ملی حکومت افغانستان به مصرف برسانند.

ارائه خدمات تعلیمی در شرایط اضطراری: وزارت معارف دسترسی به تعلیم و تربیه باکیفیت را حق هر طفل می داند. در نتیجه متعهد است زمینه تعلیم را برای اطفال در شرایط اضطراری بر اساس "معیارهای حداقل برای تعلیم و تربیه: آمادگی، پاسخدهی، احیای مجدد " فراهم سازد. تحت رهبری وزارت معارف کمیته مشترکی بین وزارت معارف و مؤسسات بین المللی و داخلی برای هماهنگی در زمینه ارائه خدمات تعلیمی در شرایط اضطراری تشکیل می گردد و با کلستر بین المللی تعلیم و تربیه در شرایط اضطراری همکاری می کند. وزارت معارف از مؤسسات بین المللی توقع دارد تجربیات موفق بین المللی را با این وزارت شریک ساخته و در جلب و ارائه کمک های مالی و تخفیکی به این وزارت مساعدت نمایند. ولی وظیفه خدمات تعلیمی در ساحت اضطراری را مؤسسات افغان بر عهده خواهد گرفت تا این خدمات بطور اقتصادی و متناسب با فرهنگ و عนونات مردم ارائه گردد. این کمیته مشترک تمهیدات لازم برای ارائه خدمات سریع و مؤثر در شرایط اضطراری مانند در دسترس بودن بودجه خواهد سنجید.

وزارت معارف برای محافظت از مکاتب در برابر حملات و جلوگیری از شکل گیری منازعات استراتژیهای زیر را در نظر دارد: (1) تقویت نقش مردم در محافظت از مکاتب از طریق شورای مکاتب، (2) تطبیق برنامه های آگاهی عامه، (3) همکاری با پولیس برای محافظت از مکاتب در صورت تقاضای مردم محل، (4) آموزش معلمان در آمادگی برای شرایط اضطراری و حمایت های روانی به شاگردان، (5) تقویت آموزش صلح، حل منازعات، و تعلیمات مدنی در نصاب تعلیمی، و (6) کاهش نابرابریهای جنسیتی، قومی، زبانی، منطقوی و مذهبی تضمین برخورداری از حق آموزش به زبان مادری.

فصل سوم: برنامه های پلان استراتژیک

در این فصل اهداف کلی، استراتژیها، پروژه ها و اهداف سالوار برای هر یک از برنامه های وزارت معارف آمده است. اهداف پلان استراتژیک سوم بر اساس دو سناریوی مختلف تعیین شده است. سناریوی حداقلی و سناریوی حداکثری. سناریوی حداقلی بر اساس پیش بینی واقع بینانه و حداقلی از منابع در دسترس و

ظرفیت تطبیق وزارت معارف تنظیم شده است و سناریوی حداکثری بر اساس نیازمندیهای وزارت معارف برای تحقق اهداف انکشافی هزاره سوم و اهداف تعلیم و تربیه برای همه تنظیم گردیده است. سناریوی حداقلی ما را فقط به اهداف مربوط به دسترسی به تعلیم و تربیه می‌رساند ولی به اهداف مربوط به کیفیت نمی‌رساند. همچنین اقدامات جهت بهبود کیفیت تعلیم و تربیه انجام می‌شود اما ثبات و مقیاس پذیری آن هنوز برای وزارت معارف بحث برانگیز است. به عنوان مثال هر چند نسبت شمولیت ناخالص دوره ابتدائیه 54 می‌تواند به 110 برسد ولی با توجه به کمبود بودجه نسبت شاگرد به معلم از 46.6 در سال 1392 به 54 در سال 1399 می‌رسد که تأثیرات منفی بالای کیفیت تعلیم و تربیه خواهد گذاشت. سناریوی حداکثری ما را به اهداف مربوط به دسترسی و کیفیت می‌رساند و مطلوب وزارت معارف است. جدول زیر نشان دهنده اهداف هر یک از برنامه‌های وزارت معارف و میزان بودجه مورد نیاز بر اساس هر یک از سناریوهای حداقلی و حداکثری می‌باشد.

اهداف سالوار									سناریو	شاخص
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	سناریو	تعلیمات عمومی	
15,000,000	13,800,000	12,700,000	11,800,000	11,000,000	10,300,000	9511197	8596397	حافتی	تعداد شاگردان	
15,000,000	14085200	13170399	12255599	11340798	10425998	9,600,000		حافتی		
275,000	257,500	241,900	228,000	215,600	204,200	195,400	184178	حافتی	تعداد معلمان	
500,000	430,000	370,000	325,000	285,000	250,000	225,000		حافتی		
20,000	19228	18457	17685	16914	16142	15371	14599	حافتی	تعداد مکاتب	
23,000	21,700	20,400	19,200	18,100	17,100	16,200		حافتی		
66%	64%	62%	60%	57%	55%	53%	51%	حافتی	فیضی مکاتب	
100%	93%	85%	78%	70%	63%	55%		حافتی	دارای تعمیر	
13,100	12,100	11,200	10,300	9,500	8,700	8,000	7,300	حافتی	تعداد مکاتب	
23,000	20,100	17,300	14,900	12,700	10,700	8,900		حافتی	دارای تعمیر	
323,000	304,000	286,000	271,000	257,000	244,000	234,000	225242	حافتی	تعداد کارکنان	
513,000	443,000	385,000	336,000	296,000	262,000	233,000		حافتی		
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	سناریو	تعلیمات اسلامی	
350,000	336331	322662	308993	295323	281654	267985	254316	حافتی	تعداد شاگردان	
350,000	340,000	330,000	320,000	310,000	300,000	290,000		حافتی		
8,700	8,300	7,900	7,600	7,300	7,000	6,800	6813	حافتی	تعداد مدرسان	
11,600	10,000	9,100	8,400	7,900	7,500	7,100		حافتی		
1,500	1,410	1,320	1,240	1,160	1,090	1,030	960	حافتی	تعداد مراکز تعلیمات اسلامی	
1,800	1,650	1,510	1,390	1,270	1,170	1,070		حافتی		
750	670	600	540	480	430	380	350	حافتی	تعداد مراکز دارای تعمیر	
1,440	1,210	1,010	840	690	560	440		حافتی		

10,300	9,900	9,500	9,200	9,000	8,800	8,600	8,400	حذاقی	تعداد کارکنان
13,100	11,300	10,300	9,500	9,000	8,500	8,000		حذاقی	
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	سناریو	انکشاف نصاب تعلیمی
100%	100%	100%	100%	100%	95%	90%	85%	حذاقی	فیضی شاگردان دارای کتب درسی
100%	100%	100%	100%	100%	100%	95%		حذاقی	حذاقی
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	سناریو	تریبیه معلم
80%	75%	71%	66%	61%	56%	52%	47%	حذاقی	فیضی معلمان مسلکی
100%	93%	86%	78%	71%	64%	55%		حذاقی	حذاقی
80,000	78,100	76,100	74,200	72,200	70,300	68,400	66,400	حذاقی	تعداد محصلان مرکز تربیه معلم
120,000	113,100	106,100	99,200	92,200	85,300	78,400		حذاقی	تعداد مرکز تربیه معلم
420	387	353	320	287	254	220	187	حذاقی	تعداد مرکز تربیه معلم و سوالی
420	420	420	420	360	310	260		حذاقی	تعداد مرکز تربیه معلم و سوالی
50,000	46,000	42,500	38,500	35,000	31,000	27,000	23,500	حذاقی	تعداد معلمان آموزش دیده در انتسابالنه
75,000	68,000	61,000	54,000	47,500	40,500	33,500		حذاقی	تعداد اعمار مرکز تربیه معلم و سوالی
40	35	30	25	20	15	10		حذاقی	تعداد استادان مرکز تربیه معلم
80	70	60	50	40	30	20		حذاقی	تعداد استادان مرکز تربیه معلم
3,200	3,050	2,910	2,770	2,640	2,520	2,400	2,466	حذاقی	تعداد استادان مرکز تربیه معلم
4,800	4,420	4,050	3,710	3,370	3,050	2,650		حذاقی	تعداد استادان مرکز تربیه معلم
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	سناریو	تعلیمات تختنیکی و مسلکی
300,000	265857	231714	197571	163429	129286	95143	61000	حذاقی	تعداد شاگردان
500,000	445,500	391,000	336,500	281,900	227,400	172,900		حذاقی	

12,000	10,700	9,500	8,300	7,200	6,000	4,800	2281	حافتی	تعداد استادان
25,000	21,400	18,200	15,200	12,400	9,800	7,200		حافتی	
412	388	364	340	316	292	268	244	حافتی	تعداد مراکز تحقیکی و مسلکی
500	465	430	390	355	320	275		حافتی	
30	30	25	25	25	20	20	15	حافتی	تعداد اعماق مراکز سالانه
50	45	40	35	30	25	20		حافتی	
14,100	13,100	12,000	10,900	9,700	8,400	7,000	5,500	حافتی	تعداد کارکنان
30,000	25,700	21,800	18,200	14,900	11,700	8,700		حافتی	
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	سناریو	سواد آموزی
1,050,000	965986	881973	797959	713945	629931	545918	461904	حافتی	تعداد سواد آموز
2,000,000	1,820,000	1,641,000	1,461,000	1,282,000	1,102,000	923,000		حافتی	
52,500	47827	43153	38480	33807	29134	24460	19787	حافتی	تعداد کورس‌های سواد آموزی
100,000	91,000	82,000	73,100	64,100	55,100	46,100		حافتی	
30	28	26	24	22	20	18	16	حافتی	تعداد مراکز محلی سواد آموزی اعمار شده
50	45	40	35	30	25	20		حافتی	
6,000	5810	5619	5429	5238	5048	4857	4667	حافتی	تعداد معلمان دائمی
7,000	6,700	6,400	6,150	5,850	5,550	5,250		حافتی	
15,000	14215	13430	12645	11859	11074	10289	9504	حافتی	تعداد معلمان حق الزرحمه ای
33,000	29,700	26,420	23,070	19,790	16,490	13,210		حافتی	
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392	سناریو	انکشاف اداره معارف
2,500	2,500	2,400	2,400	2,400	2,400	2,300	2,300	حافتی	تعداد کارمندان آموزش دیده
5,000	4,600	4,200	3,900	3,500	3,100	2,700		حافتی	

فیضی ادارت ICT به مجهز	حداقلی	حداکثری	مجموع کارمندان معارف	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%
357,000	258,380	270,200	258,996	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%
620,000	330,000	355,000	390,000	430,000	480,000	317,000	336,000	90%	100%	

در ادامه این فصل، پلان هر یک از برنامه های وزارت معارف بر اساس سناریوی حداقلی آمده است. لازم به تذکر است که همان طور که جدول بالا نشان می دهد نیازمندی وزارت معارف بسیار بالاتر از اهداف آمده در پلان برنامه ها می باشد.

برنامه ۱) تعلیمات عمومی و اسلامی

برنامه فرعی ۱-۱) تعلیمات عمومی

هدف کلی

فراهم سازی دسترسی همه اطفال سن مکتب، بدون تبعیض و بطور متوازن در سراسر کشور به تعلیم و تربیه باکیفیت و انکشاف قابلیتهای لازم در متعلمین برای زندگی سالم و موفق فردی، فامیلی و اجتماعی و ادامه تحصیل در سطح تحصیلات عالی

اهداف برنامه فرعی تاسال ۱۳۹۹

- افزایش فیصدی شمولیت ناخالص دوره ابتدایی به ۸۰% و دوره ثانوی به ۶۰%
- افزایش تعداد شاگردان تعلیمات عمومی به ۱۵ میلیون (۷ میلیون دختر و ۸ میلیون پسر)
- افزایش نسبت برابری جنسیتی دوره ابتدایی به ۱، دوره متوسطه به ۰.۸ و دوره ثانوی ۰.۷
- کاهش میزان ترک تعلیم و تکرار در مکاتب به ترتیب تا ۳% و ۱۰%
- افزایش تعداد معلمان به ۲۷۵ هزار معلم
- افزایش تعداد مکاتب به ۲۰ هزار مکتب
- افزایش دسترسی اطفال با نیازمندیهای خاص (مانند اطفال معلول و معیوب، اطفال کوچی، ...) به تعلیم و تربیه
- ایجاد توازن بین ولایات و ولسوالی ها در دسترسی به تعلیم و تربیه باکیفیت
- افزایش تعداد مکاتب دارای تعمیر قابل استفاده به ۱۳,۱۰۰
- بهبود کیفیت تعلیم و تربیه در تمامی مکاتب
- انکشاف و تطبیق سیستم معیاری ارزیابی پیشرفت تعلیمی

استراتیژیهای کلیدی برنامه فرعی تعلیمات عمومی

برای تحقق اهداف برنامه فرعی تعلیمات عمومی که در بالا آمده است، استراتیژی های ذیل بکار گرفته خواهد شد:

1. **تأسیس مکاتب محلی و شعبات الحاقیه در مناطق دور دست** : تأسیس مکاتب محلی و شعبات الحاقیه در مناطق نیازمند به مکتب به خصوص مناطق دور دست یکی از استراتیژی های اصلی وزارت معارف برای افزایش دسترسی به تعلیم و تربیه است. وزارت معارف سهم گیری

مؤسسات همکار را در تطبیق این استراتیژی تشویق نموده و این مراکز آموزش محلی و شعبات الحاقیه را به تدریج وارد سیستم رسمی معارف کشور می نماید.

2. تحقیق برای تعیین موقعیت مراکز تعلیمی جدید: وزارت معارف نقشه موقعیت مکاتب موجود و

مناطق مسکونی را تهییه می کند تا

موقعیت مناسب برای مکاتب یا مراکز آموزش محلی جدید شناسایی گردد. این پروسه نیازمند تحقیق ساحوی گستردہ می باشد و مردم محل در تعیین مراکز تعلیمی جدید سهم داده خواهد شد. در صورت لزوم مکاتبی که در فاصله بسیار نزدیک تأسیس شده باشند با هم ادغام خواهند گردید.

3. افزایش شمولیت دختران : استراتیژی وزارت جهت افزایش شمولیت دختران در مکاتب دارای

بخش های زیر است: (1) تدویر کمپاین های آگاهی عامه از متنفذین مذهبی و قومی محلی و آگاهی رساندن در مورد فرضیت و اهمیت تعلیم و تربیه دختران؛ (2) استخدام معلمان و کارمندان اداری اناث بیشتر مخصوصاً در مناطق روستایی؛ (3) تخصیص معاش تشویقی و زمین، بود

و باش به معلمان اناث که از مکاتب شهری به مکاتب روستایی منتقل می شوند؛ و (4) تجهیز مکاتب دخترانه به احاطه، امکانات آب و مبرز.

4. توزیع غذا و قرطاسیه برای افزایش شمولیت اطفال خانواده های فقیر : وزارت معارف با

همکاری سازمان های بین المللی برای اطفال خانواده های فقیر غذا و قرطاسیه توزیع می کند تا خانواده های فقیر تشویق شوند اطفال خود را به مکتب بفرستند و از ترک تعلیم به خاطر فقر جلوگیری شود. البته تطبیق این استراتیژی منوط به تأمین بودجه آن می باشد.

5. ارزیابی معیاری پیشرفت تعلیمی شاگردان : برنامه تعلیمات عمومی با همکاری برنامه انکشاف نصاب تعلیمی، امتحان های معیاری برای ارزیابی پیشرفت تعلیمی شاگردان در ختم صنوف سوم،

ششم و نهم انکشاف می دهد و این امتحان ها را بطور منظم تطبیق می کند تا کیفیت تعلیم و تربیه معلوم گردد.

6. ارتقای آموزش ساینس و ریاضی : مرکز ساینس وزارت معارف از طریق آموزش معلمان ساینس در استفاده از لابراتوار و تطبیق تجارب، توزیع رهنمود تجارب ساینس برای معلمان، تجهیز مکاتب به لابراتواریهای ساینس، و توزیع کیت ریاضی و سایر مواد آموزشی مرتبط کیفیت آموزش ساینس و ریاضی را ارتقا می دهد.

7. تقویت سیستم نظارت تعلیمی : برنامه تعلیمات عمومی مؤثربین سیستم نظارت تعلیمی در ارتقای کیفیت تعلیم و تربیه را ارزیابی نموده و اقدامات لازم را جهت بهبود این سیستم انجام می دهد. همچنین این معینیت برنامه های ارتقای ظرفیت برای اعضای نظارت تعلیمی را تطبیق می نماید.

8. انکشاف تعلیمات قبل از مکتب : برنامه تعلیمات عمومی در راستای تحقق هدف اول "تعلیم و تربیه برای همه" پالیسی تعلیمات قبل از مکتب را مناسب با شرایط خاص افغانستان و در

هماهنگی با وزارت کار و امور اجتماعی
انکشاف می دهد. این معینیت با همکاری
برنامه های انکشاف نصاب تعلیمی و تربیه
معلم، نصاب تعلیمات قبل از مکتب را
انکشاف داده و معلمان آن ها را آموزش
می دهد. وزارت معارف از سهم گیری
بخش خصوصی و مؤسسات همکار در
تطبیق تعلیمات قبل از مکتب حمایت می کند.

9. تقویت شوراهای مکاتب : همچنین وزارت در نظر دارد مشارکت بزرگان و متنفذین محلی و والدین شاگردان را در امور مکتب از طریق ایجاد و تقویت شوراهای مکاتب افزایش دهد. شوراهای مکاتب در اداره، نظارت و حفاظت از مکاتب سهم خواهند گرفت. همچنین وزارت وجه کمکی در اختیار این شوراهای قرار می دهد تا به خاطر بهبود وضعیت مکاتب مصرف نمایند. وزارت با این شوراهای همکاری خواهد نمود تا آنها در امور نظارتی مکاتب سهم بیشتری را به عهده گیرند.

10. تشویق مردم به سهم گیری در اعمار مکاتب : وزارت معارف مردم و به خصوص تجار و خیرین را تشویق می کند تا در اهدای زمین برای مکاتب و اعمار مکاتب سهم بیشتری بگیرند. در این راستا وزارت معارف اعمار مکاتبی را در اولویت قرار می دهد که مردم سهم بیشتری در ساخت آن بگیرند.

11. افزایش ساعت درسی دوره ابتدایی : وزارت معارف در نظر دارد تعداد ساعت درسی سالانه دوره ابتدایی را افزایش دهد. همچنین از مکاتب نظارت می کند تا مطمئن گردد نورم تعداد ساعت درسی بدرستی تطبیق می گردد. به علاوه، از طریق افزایش تعداد مکاتب در نواحی شهری پرنفووس، مکاتب سه تاییم را به دو تاییم تغییر خواهد داد تا ساعت درسی افزایش یابد.

12. تعلیم برای اطفال معلول و معیوب: وزارت معارف مصمم است زمینه تعلیم را برای اطفال معلول و معیوب فراهم سازد و سهولت های مورد نیاز آن ها را فراهم سازد. در این راستا وزارت معارف تعمیرات مکاتب را قابل دسترس برای معلولین اعمار می کند، معلمان را در روش‌های آموزش شاگردان با نیازمندی‌های خاص آموزش می دهد، مواد آموزشی را به زبان های بریل و اشاره انسکاف می دهد و بر اساس پالیسی آموزش فراگیر محیط مکاتب را مناسب پذیرش اطفال معلول و معیوب می سازد. همچنین وزارت معارف با همکاری وزارت صحت، چشم و گوش شاگردان صنف اول را معاینه می نماید تا در صورت لزوم سهولت های خاص برای آن ها فراهم سازد.

پروژه ها و اهداف سالوار تعليمات عمومی

برای تحقق اهداف ذکر شده برنامه فرعی تعليمات عمومی و عملی ساختن استراتیژی های این برنامه، پنج پروژه کلیدی طراحی شده است که عبارتند از: (1) افزایش شمولیت تعليمات عمومی، (2) بهبود کیفیت تعليمات عمومی، (3) اعمار و بازسازی مکاتب، (4) تجهیز مکاتب، (5) بهبود اداره تعليمات عمومی. در جدول زیر شاخص ها و اهداف سالوار برای هر یک از پروژه ها آمده است.

اهداف سالوار									شاخص ها		نتایج و پروژه ها	
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392					
110%	104%	99%	93%	88%	82%	77%	71%	دختر	نسبت ناخالص شمولیت- دوره ابتدایی	دسترسی اطفال سن مکتب به تعلیم و تربیه باکیفیت	نسبت ناخالص شمولیت- دوره متوسطه	نسبت ناخالص شمولیت- دوره ثانوی
110%	108%	107%	105%	104%	102%	101%	99%	پسر				
110%	107%	103%	100%	96%	93%	89%	86%	مجموع				
68%	64%	60%	56%	52%	48%	44%	40%	دختر				
90%	87%	84%	81%	77%	74%	71%	68%	پسر				
80%	76%	73%	69%	65%	61%	58%	54%	مجموع				
48%	45%	42%	39%	37%	34%	31%	28%	دختر				
68%	65%	63%	60%	57%	54%	52%	49%	پسر				
60%	57%	54%	51%	48%	45%	42%	39%	مجموع				
%90	%90	%88	%86	%84	%82	%80		فیصدی فارغان صنف سوم، ششم و نهم که امتحان معیاری را موفقانه می گذرانند.				
5100000	4727249	4354499	3981748	3608998	3236247	2863497	2490746	دختر	تعداد شاگردان دوره ابتدایی	پروژه (1) افزایش شمولیت تعليمات عمومی	تعداد شاگردان دوره ابتدایی	پروژه (1) افزایش شمولیت تعليمات عمومی
5300000	5060229	4820458	4580687	4340917	4101146	3861375	3621604	پسر				
10,400,000	9787478	9174957	8562435	7949915	7337393	6724872	6112350	مجموع				
1,210,000	1117420	1024841	932261	839681	747101	654522	561942	دختر				

1,620,000	1530648	1441295	1351943	1262591	1173239	1083886	994534	پسر	متوسطه تعداد شاگردان دوره ثانوی
2,830,000	2648068	2466136	2284204	2102272	1920340	1738408	1556476	مجموع	
730,000	672028	614057	556085	498113	440141	382170	324198	دختر	
1,090,000	1020482	950964	881446	811927	742409	672891	603373	پسر	
1,820,000	1692510	1565020	1437530	1310041	1182551	1055061	927571	مجموع	تعداد شاگردان تعليمات عمومی
7,000,000	6516698	5993396	5470094	4946792	4423490	3900188	3376886	دختر	
8,000,000	7611359	7212717	6814076	6415435	6016794	5618152	5219511	پسر	
15,000,000	14128057	13206113	12284170	11362227	10440284	9518340	8596397	مجموع	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	تعداد برنامه های آگاهی عامه
142	135	135	112	100	100	100			تعداد ولسوالی هایی که تحقیق تعیین موقعیت مراکز آموزش محلی و مکاتب در آن ها تطبیق می شود.
15,000	14,000	13,000	12,000	11,000	10,000	9,000	8,000		تعداد مراکز آموزش محلی و تسریعی
20,000	19228	18457	17685	16914	16142	15371	14599		تعداد مجموعی مکاتب
20	20	20	20	20	15	10	3		تعداد صنوف قبل از مکتب
360	330	310	280	250	220	190	160		تعداد مکاتب کرجی ها
2	2	2	2	2	2	2			تعداد مکاتب خاص برای اطفال دارای معلولیت
123,700	114789	105877	96966	88054	79143	70231	61320	اناث	تعداد معلمان
151,300	147237	143174	139111	135047	130984	126921	122858	ذکور	
275,000	262025	249051	236076	223102	210127	197153	184178	مجموع	
137,400	127174	116948	106722	96496	86270	76044	65818	اناث	تعداد کارکنان

186,000	182203	178407	174610	170814	167017	163221	159424	ذکور		
323,000	309035	295069	281104	267138	253173	239207	225242	مجموع		
100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000			تعداد شاگردانی که بسته غذایی دریافت می کنند	
100	100	100	100	100	100	100	100		تعداد معلمان مسلطی از انتقال پافته به مناطق مورد نیاز	
10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	5,000		تعداد معلمان که در هر سال زمین رهایشی دریافت می کنند.	
32	30	28	26	24	22	20	18		تعداد برنامه های نشر شده 18 ساعته توسعه رادیو و تلویزیون تعلیمی	
5,000	4,500	4,000	3,500	3,000	2,500	2,000	1,500		تعداد اعضای نظارت تعلیمی آموزش دیده	پروژه 2) بهبود کیفیت تعلیمات عمومی
2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	1,500		تعداد معلمان ساینس آموزش دیده در نطبیق نجارب	
20,000	20,000	15,000	15,000	12,000	12,000	10,000	10,000		تعداد معلمان و مدیران مکاتب آموزش دیده در آموزش فراگیر و دوستدار طفل	
0	62	124	186	247	309	371	433		تعداد مکاتب سه شیفتی	
1	1	1	1	1	1	1	1		تطبیق امتحان معیاری	
65%	63%	61%	59%	57%	55%	53%	51%		فیضی مکاتب دارای تعمیر قابل استفاده	پروژه 3) اعمار و بازسازی مکاتب
975	925	875	825	775	725	675	625		تعداد مکاتب اعمار شده در هر سال	
300	300	300	300	300	300	300	300		تعداد مکاتب ترمیم شده در هر سال	
200	200	200	200	200	200	200	200		تعداد دیوار احاطه اumar شده در هر سال	
500	500	500	500	500	500	500	500		تعداد تشناب اumar شده در هر سال	

500	500	500	500	500	500	500	500	آب آشامیدنی صحی دسترسی می یابند	پروژه 4) تجهیز مکاتب
400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	400,000	تعداد میز و چوکی فراهم شده در هر سال	
500	450	400	350	300	250	200		تعداد مکاتب مجهز به لایبراتوار های کامپیوتر	
200	200	200	200	200	200	200		تعداد هر ساله با لایبراتوار ساینس تجهیز می شوند	
400	400	400	400	400	400	400		تعداد مکاتبی که در هر سال کیت ریاضی دریافت می کنند	
400	400	400	400	400	400	400		تعداد مکاتبی که هر ساله کیت کمک های اولیه دریافت می کنند.	
300	300	300	300	300	300	300		تعداد مکاتبی که در هر سال به کتابخانه تجهیز می شوند	
1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	تعداد شوراهای مکاتب آموزش دیده در هر سال	پروژه 5) بهبود اداره تعلیمات عمومی
2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	تعداد مکاتبی که در هر سال وجه نقدی دریافت می کنند	

برنامه فرعی ۲-۱) تعلیمات اسلامی

هدف کلی

تربیه قوای بشری دارای قابلیتهای لازم برای امامت مساجد، قضاؤت و سارنوالی، تدریس مضامین اسلامی و ایفای وظیفه در نهادهای دولتی و غیردولتی و ادامه تحصیل در مؤسسات تحصیلات عالی.

اهداف برنامه تا سال ۱۳۹۹

- افزایش تعداد شاگردان تعلیمات اسلامی به سیصد و پنجاه هزار شاگرد،
- افزایش نسبت برابری جنسیتی تعلیمات اسلامی به ۰.۴،
- افزایش تعداد مدرسین تعلیمات اسلامی به ۸,۷۰۰ معلم،
- افزایش تعداد مراکز تعلیمات اسلامی به ۱,۵۰۰ مرکز،
- افزایش تعداد مراکز تعلیمات اسلامی دارای تعمیر قابل استفاده به ۷۵۰،
- بهبود کیفیت یادگیری و تدریس در مراکز تعلیمات اسلامی.

استراتیژیهای برنامه فرعی تعلیمات اسلامی

برای تحقق اهداف برنامه فرعی تعلیمات اسلامی که در بالا آمده است، استراتیژی های ذیل بکار گرفته خواهد شد:

۱. مشورت با علمای کرام و متخصصین تعلیم و تربیه برای بهبود تعلیمات اسلامی : اصلاح و بهبود سیستم تعلیمات اسلامی یکی از اولویت های اصلی برنامه تعلیمات اسلامی است. این برنامه در مشورت مستقیم با علمای کرام و متخصصین تعلیم و تربیه، پالیسی های تعلیمات اسلامی را بطور منظم ارزیابی نموده و کیفیت آن ها را بهتر می سازد.

۲. آموزش مدرسان در روشهای جدید تدریس : برنامه تعلیمات اسلامی مصمم است تا آموزش فعال و

روشهای جدید تدریس مانند کار گروپی و اموزش فعال را در مدارس و دارالعلوم ها مروج سازد. لذا این برنامه از طریق ریاست عمومی تربیه معلم، مدرسان تعلیمات اسلامی را آموزش می دهد و اعضای مراکز حمایوی معلمان تدریس مدرسان را مشاهده نموده و رهنمایی های لازم را ارائه می کنند.

۳. بازنگری در نصاب دارالعلوم ها : برنامه تعلیمات اسلامی در همکاری با ریاست عمومی تربیه معلم،

قابلیت های مطلوب مدرسان را انکشاف داده و بر اساس آنها نصاب دارالعلوم ها را بازنگری می کند تا اطمینان حاصل کند که فارغان دارالعلوم ها هم به علوم اسلامی و هم پیداگوژی سلط دارند و مهارت های لازم برای تدریس در مدارس را کسب نموده اند.

4. افزایش شمولیت دختران در تعلیمات اسلامی : افزایش شمولیت دختران در مدارس و دارالعلوم ها یکی از پالیسی های وزارت معارف می باشد. استراتیژیهای وزارت در این زمینه عبارتند از برنامه های آگاهی عامه، افزایش و تربیه معلمان انان برای مدارس و دارالعلوم ها، تأسیس مدارس و دارالعلوم های دخترانه، استفاده از استادان انان دارالمعلمین ها و مکاتب به صورت حق الزرحمه، و تجهیز مدارس و دارالعلوم ها به تجهیزات ضروری مانند احاطه، آب و مبرز می باشد.

5. استفاده از مکاتب تعلیمات عمومی و دارالمعلمین ها : معینیت تعلیمات اسلامی با هماهنگی با معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیه معلم در صورت نیاز از تعمیر دارالمعلمین ها در شیفت دوم برای دارالعلوم ها، مخصوصاً دارالعلوم های انان استفاده می کند. همچنین با هماهنگی با معینیت تدریسی، از تعمیر لیسه ها برای مدارس، مخصوصاً مدارس انان استفاده می کند. به علاوه، معینیت تعلیمات اسلامی در صورت لزوم استادان دارالمعلمین ها و لیسه ها را به صورت حق الزرحمه استخدام می کند تا برخی از مضامین مشترک را تدریس نمایند.

6. تشویق بخش خصوصی : بخش خصوصی برای سهم گیری فعال در تعلیمات اسلامی در چوکات قوانین تشویق و ترغیب می شود. همچنین مدارس غیردولتی موجود تشویق می شوند تا در وزارت معارف ثبت شوند و نصاب یکسان با نصاب مدارس اسلامی را تطبیق کنند. در نتیجه، وزارت معارف اسناد تحصیلی فارغان آن مدارس را تأیید می کند.

7. جذب کمک های مالی کشورهای اسلامی: معینیت تعلیمات اسلامی از کشورهای اسلامی می خواهد در تمویل فعالیت های برنامه تعلیمات اسلامی مطابق با پلان استراتژیک وزارت سهم بگیرند. در این راستا این معینیت، بورد انکشافی تعلیمات اسلامی را ایجاد می کند که در آن نمایندگان کشورهای اسلامی و سایر جوانب ذیدخل بطور منظم در جلسات اشتراک می نمایند تا کمک های مالی برای تعلیمات اسلامی جمع آوری شود و بالای پالیسی های این تعلیمات تبادل نظر صورت گیرد.

پروژه ها و اهداف سالوار برنامه فرعی تعلیمات اسلامی

برای تحقق اهداف ذکر شده برنامه فرعی تعلیمات اسلامی و عملی ساختن استراتیژی های این برنامه، پنج پروژه کلیدی طراحی شده است که عبارتند از: (۱) افزایش شمولیت تعلیمات اسلامی، (۲) بهبود کیفیت تعلیمات اسلامی، (۳) اعمار و بازسازی مراکز تعلیمات اسلامی، (۴) تجهیز مراکز تعلیمات اسلامی، (۵) بهبود اداره تعلیمات اسلامی. در جدول زیر شاخص ها و اهداف سالوار برای هر یک از پروژه ها آمده است.

اهداف سالوار									شاخص ها		نتایج و پروژه ها						
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392										
350,000	340,000	330,000	320,000	310,000	300,000	290,000	280,000	تعداد شاگردان تعلیمات اسلامی									افزایش شمولیت در تعلیمات اسلامی باکیفیت
100,000	92878	85756	78634	71512	64390	57268	50146	دختر	تعداد شاگردان تعلیمات اسلامی	تعداد شاگردان دوره عالی اسلامی (صفوف ۱۴-۱۳)	افزایش شمولیت تعلیمات اسلامی						
250,000	243453	236906	230359	223811	217264	210717	204170	پسر									
350,000	336331	322662	308993	295323	281654	267985	254316	مجموع									
2,000	2129	2258	2387	2515	2644	2773	2902	دختر	تعداد شاگردان دوره عالی اسلامی (صفوف ۱۴-۱۳)	تعداد مراکز تعلیمات اسلامی	تعداد مراکز تعلیمات اسلامی						
8,000	7328	6657	5985	5314	4642	3971	3299	پسر									
10,000	9457	8915	8372	7829	7286	6744	6201	مجموع									
1,165	1100	1034	969	903	838	772	707	مدرسہ	تعداد مراکز تعلیمات اسلامی	تعداد مدرسین	تعداد مدرسین						
140	129	117	106	95	84	72	61	دارالعلوم									
160	158	155	153	151	149	146	144	دارالحفظ									
35	43	50	58	66	74	81	89	الحاقیہ	تعداد مدرسین								
1,500	1429	1357	1286	1215	1144	1072	1001	مجموع									
1,700	1529	1358	1187	1015	844	673	502	اناث									
7,100	6987	6875	6762	6649	6536	6424	6311	ذكور									
8,800	8516	8232	7948	7665	7381	7097	6813	مجموع									

1,900	1709	1518	1327	1135	944	753	562	اناث	تعداد کارکنان تعلیمات اسلامی	پروژه 2) بهبود کیفیت تعلیمات اسلامی		
8,400	8426	8452	8478	8503	8529	8555	8581	ذکور				
10,300	10135	9969	9804	9639	9474	9308	9143	مجموع				
تعداد مراکز تأسیس شده در هر سال												
تعداد برنامه های آگاهی عامه												
1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	تعداد مدرس آموزش دیده				
100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	فیضی شاگردانی که به مجموعه کامل کتب درسی دسترسی دارند.				
200	200	200	200	200	200	200	200	تعداد مدیران و اعضای اداری آموزش دیده				
50%	48%	46%	43%	41%	39%	37%	36%	فیضی مراکز تعلیمات اسلامی دارای تعمیر قابل استفاده				
80	70	60	60	50	50	30	35	تعداد مراکز تعلیمات اسلامی اعمار شده در هر سال	پروژه 3) اعمار و بازسازی تعلیمات اسلامی			
20	20	20	20	20	20	20	20	تعداد دیوار احاطه اumar شده در هر سال				
20	20	20	20	20	20	20	20	تعداد نشاناب اumar شده در هر سال				
20	20	20	20	20	20	20	20	تعداد مراکزی که در هر سال به آب آشامیدنی صحی دسترسی می پابند	پروژه 4) تجهیز مراکز تعلیمات اسلامی			
50	50	50	50	50	50	50	50	تعداد مراکزی که به لابراتوار کمپیوچر مجہز می شوند				
100	90	80	70	60	50	50	50	تعداد اعضای نظارت آموزش دیده در هر سال				
1	1	1	1	1	1	1	1	سیستم معلوماتی تعلیمات اسلامی اکشاف یافته	پروژه 5) بهبود اداره تعلیمات اسلامی			
100	100	100	100	100	100	100	100	تعداد شوراهای آموزش دیده				
200	200	200	200	200	200	200	200	تعداد شوراهای که در هر سال وجه نقدی دریافت می کنند.				

برنامه ۲) انکشاف نصاب تعلیمی و تربیه معلم

برنامه فرعی ۱-۲) انکشاف نصاب تعلیمی

هدف کلی

فراهم نمودن کتب درسی، مواد مدد درسی و مواد آموزشی با کیفیت، مطابق نصاب تعلیمی جدید، مبتنی بر اساسات اسلامی و ارزشهای ملی، بادرنظرداشت معیارهای علمی معاصر و نیازمندی های فعلی و آینده جامعه

اهداف برنامه تا سال ۱۳۹۹

- بهبود نصاب تعلیمی و اصلاح کتب درسی و رهنمای معلم برای تعلیمات عمومی و اسلامی
- فراهم سازی دسترسی به مجموعه کامل کتب درسی برای تمامی شاگردان تعلیمات عمومی و اسلامی
- فراهم سازی رهنمای معلم باکیفیت برای معلمان تعلیمات عمومی و اسلامی

استراتیزیهای برنامه فرعی انکشاف نصاب تعلیمی

برای تحقق اهداف برنامه فرعی انکشاف نصاب تعلیمی که در بالا آمده است، استراتیژی های ذیل بکار گرفته خواهد شد:

۱. بهبود نصاب و تصحیح کتب درسی:

برنامه انکشاف نصاب تعلیمی میزان و نحوه تطبیق نصاب تعلیمی در صنف ها و مؤثریت نصاب تعلیمی را بطور منظم ارزیابی می کند و از نتایج این ارزیابی ها برای اصلاح و بهبود نصاب استفاده می کند. این برنامه به مؤلفان وظیفه می دهد که کتاب های تألیفی خود را در مکاتب تدریس کنند تا از کم و کاستی های آنها مطلع شده رفع نمایند. همچنین این برنامه تعدادی از

معلمان ورزیده را دعوت می کند تا در ریاست انکشاف نصاب آمده و بر اساس تجارب عملی خویش به مؤلفین در تصحیح کتب درسی کمک نمایند. به علاوه این برنامه با جامعه مدنی، شاگردان و والدین و دیگر همکاران برای بهبود نصاب تعلیمی مشورت می کند و از نتایج تحقیقات علمی در زمینه تعلیم و تربیه و تجربه کشورهای دیگر استفاده میکند.

- 2. علاوه نمودن قابلیت ها به نصاب تعلیمی:** برنامه انکشاف نصاب تعلیمی، قابلیت های متوقعه از فارغان هر صنف و دوره تعلیمی را بطور خلاصه انکشاف می دهد تا از این قابلیت ها برای بهبود کتب درسی و ارزیابی یادگیری شاگردان و امتحانهای معیاری استفاده شود.
- 3. انکشاف نصاب تعلیمی برای دوره قبل از مکتب :** برنامه انکشاف نصاب تعلیمی، نصاب تعلیمی و مواد آموزشی را برای دوره قبل از مکتب انکشاف می دهد.
- 4. انکشاف کتب درسی زبانهای سوم، بریل و اشاره :** این برنامه، انکشاف کتب درسی به هشت زبان سوم را ادامه می دهد و اصلاحات لازم را در کتب درسی چاپ شده اعمال می کند. همچنین این برنامه کتب درسی به زبان های بریل و اشاره را برای شاگردان نابینا و ناشنو اکشاف داده و بهبود می بخشد.
- 5. تأکید بر مهارت خواندن توأم با فهم در صنوف اول تا سوم :** این برنامه، نصاب تعلیمی صنوف اول تا سوم را بازنگری می کند تا بر کسب مهارت خواندن توسط شاگردان تأکید بیشتری گردد و اطمینان حاصل گردد که شاگردان توانایی درک و فهم مطالب خوانده شده را بدست می آورند. کسب مهارت خواندن در ختم صنف سوم برای یادگیری مضامین مختلف صنوف بالاتر ضروری می باشد. همچنین این برنامه از تعداد کتب درسی و ساعات درسی مضامینی که اهمیت کمتری دارند می کاهد.
- 6. افزایش مؤثربودی سیستم چاپ و توزیع کتب درسی :** وزارت معارف سیستم چاپ و توزیع کتب درسی را بازنگری می کند تا اطمینان حاصل نماید کتب درسی به وقت به دسترس تمامی شاگردان قرار می گیرد. در این راستا، پلان چاپ و توزیع کتب درسی بر اساس ارقام و معلومات و تحقیق انکشاف می دهد و پروسه چاپ و توزیع را ارزیابی می کند.
- 7. ارتقای ظرفیت اعضا علمی انکشاف نصاب تعلیمی :** وزارت معارف به ارتقای ظرفیت ریاست انکشاف نصاب تعلیمی توجه جدی دارد. لذا برنامه های ارتقای ظرفیت در بخش کتاب نویسی و ارزیابی قابلیت ها را دایر می نماید و مؤلفان را برای دوره های ماستری در رشته انکشاف نصاب تعلیمی به کشورهای خارجی اعزام می نماید. همچنین این وزارت با هماهنگی با وزارت تحصیلات عالی، بخشی از بورسهای تحصیلی کشورهای خارجی را به رشته انکشاف نصاب تعلیمی اختصاص می دهد تا متخصصان نصاب بیشتری تربیت گردد.

پروژه ها و اهداف سالوار برنامه فرعی انکشاف نصاب تعلیمی

برای تحقق اهداف ذکر شده برنامه فرعی انکشاف نصاب تعلیمی و عملی ساختن استراتیژی های این برنامه، سه پروژه کلیدی طراحی شده است که عبارتند از: (1) اصلاح کتب درسی و رهنمای معلمان تعلیمات عمومی و اسلامی، (2) چاپ و توزیع کتب درسی و رهنمای معلمان، (3) ارتقای ظرفیت مؤلفین. در جدول زیر شاخص ها و اهداف سالوار برای هر یک از پروژه ها آمده است.

اهداف سالوار								شاخص ها	نتایج و پروژه ها
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392		
100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		فیضی معلمان به کتب رهنمای معلم باکیفیت دسترسی دارند.	تمامی شاگردان تعلیمات عمومی و اسلامی به کتب درسی و رهنمای معلم دسترسی دارند.
100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		فیضی شاگردانی که به مجموعه کامل کتب درسی دسترسی دارند	
250	220	200	180	160	140	120	100	تعداد عنوان کتب اصلاح شده تعلیمات عمومی	پروژه (1) اصلاح کتب درسی و رهنمای معلمان تعلیمات عمومی و اسلامی
50	50	50	50	50	50	50	50	تعداد عنوان کتب اصلاح شده تعلیمات اسلامی	
8	8	8	8	8	8	8	8	تعداد عنوان کتب درسی به زبان های رسمی سوم	
47.5	44.5	41.6	38.9	36.3	33.8	31.4		تعداد کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات عمومی (میلیون)	پروژه (2) چاپ و توزیع کتب درسی و رهنمای معلمان
1.2	1.1	1.1	1.0	1.0	0.9	0.9		تعداد کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات اسلامی (میلیون)	
50	50	50	50	50	50	50		تعداد اعضای علمی آموزش دیده در کورس های کوتاه مدت	پروژه (3) ارتقای ظرفیت اعضای علمی انکشاف نصاب تعلیمی
5	5	5	5	5	5	5		تعداد اعضای علمی مستقید شده از بورس ماستری	

برنامه فرعی 2-2) تربیه معلم

هدف کلی

تربیت کادر مسلکی ذکور و اناث برای مؤسسات تعلیمی و انکشاف قابلیت های اساسی معلمان مؤسسات تعلیمی جهت بهبود کیفیت تدریس و یادگیری شاگردان بر اساس ارزش‌های اسلامی و ملی و بدون هیچ نوع تبعیض زبانی، قومی و منطقوی.

اهداف برنامه تا سال 1399

- تمامی معلمان تعلیمات عمومی و اسلامی قابلیت های لازم برای تدریس باکیفیت را دارا می باشند.
- تمامی مدیران، معاونین و سرمهعلمان قابلیت های لازم برای اداره باکیفیت مکاتب و مراکز تعلیمات اسلامی را دارا می باشند.
- افزایش تعداد محصلان مراکز تربیه معلم به 80 هزار در برنامه قبل از خدمت و 35 هزار در برنامه داخل خدمت)
- افزایش استادان دارالمعلمین به 3,200 تن،
- اعمار 21 مجتمع دارالمعلمین و اعمار 175 تعمیر مراکز تربیه معلم ولسوالی ها

استراتیژیهای برنامه فرعی تربیه معلم

برای تحقق اهداف برنامه فرعی تربیه معلم که در بالا آمده است، استراتیژی های ذیل بکار گرفته خواهد شد:

1. قابلیت - محوری برنامه های تربیه معلم : برنامه تربیه معلم از قابلیت های مطلوب معلمان که

قبلًاً انکشاف داده برای بهبود نصاب تعلیمی دارالمعلمین ها و آموزش‌های کوتاه مدت و تدریس مریبان معلم، ارزیابی و ارتقای معلمان، تصدیق دهی معلمان و اعتبار دهی برنامه های آموزش معلمان و سایر فعالیت های تربیه معلم استفاده می کند.

2. برگزاری امتحان قابلیت های معلمان :

برنامه تربیه معلم امتحانهای معیاری قابلیت های معلمان را انکشاف داده و این امتحان ها را جهت ارزیابی معلمان بر حال و فارغان دارالمعلمین ها تطبیق می کند. نتایج امتحان های قابلیت معلمان برای انکشاف کورس های آموزشی و بهبود برنامه های تربیه معلم و تصدیق دهی استفاده خواهد

شد. امتحان های قابلیت های معلمان دانش معلمان و نیز مهارت های عملی آن ها را ارزیابی خواهد کرد.

3. **تمرکز بر برنامه تربیه معلم داخل خدمت دارالمعلمین** : وزارت معارف تمامی معلمان بر حال دوازده پاس مکاتب را شامل برنامه های داخل خدمت دارالمعلمین ها نموده تا آموزش دیده و درجه تحصیلی صنف چهاردهم را اخذ نمایند. ریاست تربیه معلم از برنامه های داخل خدمت در ولسوالی ها نظارت دقیقتری می کند تا مطمئن گردد محصلان و استادان در صنف حاضر می شوند و آموزش باکیفیت صورت می گیرد. همچنین برنامه تربیه معلم در مناطق دوردست روستایی که با کمبود معلمان مسلکی مواجه اند، آن دسته از فارغان صنف دوازدهم این مناطق را که علاقه مند شغل معلمی هستند شناسایی نموده و پس از آموزش کوتاه مدت روشهای تدریس به حیث معلم استخدام می نماید و همزمان آن ها را جذب برنامه های داخل خدمت تربیه معلم می کند تا سند صنف چهاردهم را بدست آورند.

4. **توجه به تربیه معلم اناث**: یکی از استراتیژیهای اصلی وزارت معارف برای افزایش شمولیت دختران در مکاتب، افزایش و تربیت معلمان اناث است. لذا برنامه تربیه معلم استخدام معلمان اناث در مناطق محروم از معلمان اناث و تربیت آن ها را در اولویت کاری خود قرار می دهد و تشویق و سهولت های لازم را برای تحصیل معلمان اناث در دارالمعلمین ها مهیا می سازد.

5. **بازنگری در سیستم شمولیت در تربیه معلم قبل از خدمت**: برنامه تربیه معلم با همکاری وزارت تحصیلات عالی سیستم شمولیت در برنامه های قبل از خدمت تربیه معلم را بازنگری می کند تا داوطلبانی جذب این برنامه ها شوند که به حرفه معلمی علاقه داشته باشند و قابلیت های اولیه برای شمولیت در این برنامه ها را داشته باشند. همچنین وزارت معارف از شاملین برنامه های قبل از خدمت تعهد می گیرد تا پس از ختم دوره تحصیلی حداقل دو سال در ولایت مربوطه خود به حیث معلم خدمت کنند.

6. **عيار ساختن برنامه های تربیه معلم با نیازمندیهای خاص مکاتب و معلمان** : برنامه تربیه معلم با همکاری معینیت تدریسی نیازمندی مکاتب هر ولسوالی را به معلمان مسلکی بر اساس رشته وضمون به صورت مکتب وار شناسایی می کند و بر اساس این معلومات محصلان را شامل برنامه های تربیه معلم می کند. همچنین برنامه های آموزشی کوتاه مدت در چارچوب قابلیت های تعریف شده، بر اساس نیازمندیهای خاص معلمان مکاتب هر ولسوالی طراحی و تطبیق می شود.

7. **آموزش معلمان مکاتب آموزش محلی**: برنامه تربیه معلم، مواد آموزشی معیاری برای آموزش معلمان مکاتب آموزش محلی انکشاف داده و با همکاری مؤسسات همکار معلمان این مکاتب را آموزش می دهد تا کیفیت آموزش در این مکاتب ارتقا یابد.

- 8. تربیت معلمان برای تعلیمات قبل از مکتب :** با توجه به اهمیت تعلیمات قبل از مکتب، ریاست عمومی تربیه معلم با همکاری معینیت تدریسی معلمان تعلیمات قبل از مکتب را در دارالمعلمین ها آموزش می دهد و خدمات حمایوی در مراکز حمایوی معلمان ارائه می کند.
- 9. تقویت تدریس تجربی در مکاتب:** برنامه تربیه معلم مدت زمان تدریس محصلان قبل از خدمت دارالمعلمین ها را در مکاتب تجربی افزایش می دهد و استادان مجرب دارالمعلمین را وظیفه می دهد تدریس این محصلان را مشاهده نموده و آن ها را رهنمایی کنند.
- 10. گنجاندن مفاهیم و استراتئیزیهای تعلیمات فرآگیر در تربیه معلم:** برنامه تربیه معلم جهت عملی شدن پالیسی تعلیمات فرآگیر، مفاهیم و استراتئیزیهای مربوط به تعلیمات فرآگیر را به معلمان آموزش می دهد. همچنین این برنامه دارالمعلمین ها و مراکز حمایوی معلمان را مطابق با اصول تعلیمات فرآگیر عیار می سازد تا جوابگوی نیازهای متفاوت گروه های مختلف محصلان باشند.
- 11. ارتقای کیفیت دارالمعلمین ها:** برنامه تربیه معلم نصاب تعلیمی دارالمعلمین ها را که جدیداً انکشاف داده بازنگری می نماید تا کیفیت آن ها بهتر می سازد و برنامه های آموزشی برای اساتید دارالمعلمین ها طرح و تطبیق می نماید تا کیفیت آموزش در دارالمعلمین ها را ارتقا دهد تا فارغان دارالمعلمین قابلیت های لازم برای تدریس را دارا باشند. به عنوان نمونه، زمینه ادامه تحصیل اساتید دارالمعلمین ها در پروگرام های ماستری را فراهم می سازد.
- 12. گسترش و تقویت مراکز حمایوی معلمان:** برنامه تربیه معلم یک مرکز حمایوی معلمان در مرکز هر ولسوالی تأسیس می کند. این مراکز علاوه بر ارائه برنامه های تربیه معلم داخل خدمت، کتاب ها و منابع آموزشی را در اختیار معلمان قرار می دهد. استادان این مراکز در هماهنگی با برنامه تعلیمات عمومی به صورت منظم از مکاتب بازدید می کند و تدریس معلمان را مشاهده نموده و آنها را رهنمایی می کند.
- 13. ارائه آموزش تسریعی برای معلمان با تحصیلات کمتر از صنف دوازدهم:** وزارت معارف برای معلمان با تحصیلات کمتر از صنف دوازدهم برنامه آموزش تسریعی ارائه می کند تا در کنار وظیفه معلمی، به تعلیم پرداخته و شرایط لازم برای شمولیت در برنامه داخل خدمت دارالمعلمین ها را بدست آورند.
- 14. تقویت حلقات آموزشی معلمان:** برنامه تربیه معلم جهت ارتقای کیفیت تدریس در مکاتب، معلمان را هدایت می دهد تا حلقات آموزشی تشکیل دهند، صنف های همدیگر را مشاهده نموده و به صورت دوستانه به همدیگر مشورت داده و در محیطی دوستانه از همدیگر بیاموزند. همچنین این

برنامه معلمان را در تحقیق عملی آموزش می دهد تا بتوانند بصورت گروهی بالای مشکلات خود تحقیق نموده و کیفیت تدریس خود را ارتقا دهند.

15. تربیت اعضاي رهبري مکاتب برای رهبري آموزشی: برنامه تربیه معلم بر اساس چوکات قابلیت های اعضاي رهبري مکاتب، برنامه های آموزشی برای مدیران، معاونین و سرملعلمان انکشاف داده و تطبیق می نماید.

16. تصدیق دهی معلمان: وزارت معارف سیستم تصدیق دهی معلمان را بر مبنای معیارهایی چون نتیجه امتحان قابلیت ها، تحصیلات، تجربه تدریس انکشاف می دهد. این سیستم هم حالت افقی (معلمان در یک سطح ولی با حیطه های تخصصی متفاوت) و هم حالت عمودی (موقف بلندتر برای معلمان با کیفیت تر) خواهد داشت. این سیستم نحوه ارتقای شغلی معلمان را واضح خواهد ساخت.

17. اعتبار دهی مؤسسات تربیه معلم: برنامه تربیه معلم سیستم اعتبار دهی مؤسسات تربیه معلم را انکشاف داده و بر اساس آن مؤسسات دولتی و خصوصی تربیه معلم را ارزیابی می کند و در صورت برآوردن استندردها اعتبار داده می شود. همچنین از سیستم اعتبار دهی برای ارتقای ظرفیت سازمانی مؤسسات تربیه معلم استفاده می شود.

18. افزایش هماهنگی با وزارت تحصیلات عالی: وظیفه تربیت معلم بر عهده وزارت معارف و وزارت تحصیلات عالی است، لذا وزارت معارف پالیسی ها، استراتیژیها، و برنامه های تربیه معلم خود را در هماهنگی با وزارت تحصیلات انکشاف می دهد.

پروژه ها و اهداف سالوار برنامه فرعی تربیه معلم

برای تحقق اهداف ذکر شده برنامه فرعی تربیه معلم و عملی ساختن استراتئیزی های این برنامه، پنج پروژه کلیدی طراحی شده است که عبارتند از: (1) افزایش شمولیت در برنامه های تربیه معلم، (2) آموزش معلمان و اعضای اداری در دوره های کوتاه مدت، (3) بهبود کیفیت تربیه معلم، (4) اعمار و بازسازی مراکز تربیه معلم و (5) بهبود اداره تربیه معلم. در جدول زیر شاخص ها و اهداف سالوار برای هر یک از پروژه ها آمده است.

اهداف سالوار									شاخص ها		نتایج و پروژه ها	
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392					
80%	75%	71%	66%	61%	56%	52%	47%	فیضی معلمان مسلکی	فیضی معلمانی که امتحان قابلیت ها را موفقانه می گذرانند	فیضی امرین و مسئولین اداری که امتحان قابلیت ها را موفقانه می گذرانند	بهبود کیفیت تدریس در مکاتب تعلیمات عمومی و اسلامی	پروژه 1) افزایش شمولیت در برنامه های تربیه معلم
90%	88%	86%	84%	82%	80%	78%	75%	فیضی معلمانی که امتحان قابلیت ها را موفقانه می گذرانند				
90%	88%	86%	84%	82%	80%	78%	75%	فیضی امرین و مسئولین اداری که امتحان قابلیت ها را موفقانه می گذرانند				
22,000	20,000	18,000	16,500	14,500	13,000	11,500	10,000	اناث	تعداد محصلان داخل خدمت	تعداد محصلان قبل از خدمت	تعداد استادان دارالمعلمین ها	تعداد کارکنان تربیه معلم
13,000	14,500	16,000	17,500	19,000	20,500	21,500	22,500	ذکور				
35,000	34,500	34,500	34,000	33,500	33,000	33,000	32,500	مجموع				
26,000	25,000	24,000	23,500	22,500	21,500	20,500	19,500	اناث				
19,000	18,500	17,500	17,000	16,500	15,500	15,000	14,500	ذکور	تعداد استادان دارالمعلمین ها	تعداد کارکنان تربیه معلم	تعداد استادان دارالمعلمین ها	تعداد کارکنان تربیه معلم
45,000	43,500	42,000	40,000	38,500	37,000	35,500	34,000	مجموع				
960	893	825	758	691	624	556	489	اناث				
2,240	2202	2165	2127	2090	2052	2015	1977	ذکور	تعداد استادان دارالمعلمین ها	تعداد کارکنان تربیه معلم	تعداد استادان دارالمعلمین ها	تعداد کارکنان تربیه معلم
3,200	3095	2990	2885	2781	2676	2571	2466	مجموع				
1,070	1006	941	877	813	749	684	620	اناث				
2,700	2759	2818	2877	2936	2995	3054	3113	ذکور	تعداد استادان دارالمعلمین ها	تعداد کارکنان تربیه معلم	تعداد استادان دارالمعلمین ها	تعداد کارکنان تربیه معلم
3,760	3231	2693	2154	1616	1077	539	3733	مجموع				

2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000			تعداد معلمانی که در آموزش تسریعی شامل هستند		
42	42	42	42	42	42	42	42	42	تعداد دارالمعلمین ها		
420	390	360	330	300	270	240	210		تعداد مراکز حمایه معلم		
500	500	500	500	500	500	500	500		تعداد استادان انان که معاش منطقوی می گیرند		
3,500	3,400	3,300	3,200	3,100	2,900	2,700	2,500		تعداد محصلان انان که مدد معاش می گیرند		
22,500	20,500	18,500	16,500	14,500	12,500	10,500	8,500		اناث	تعداد معلمان آموزش دیده	پروژه 2) آموزش معلمان و اعضای اداری در دوره های کوتاه مدت
27,500	25,500	24,000	22,000	20,500	18,500	16,500	15,000		ذكور		
50,000	46,000	42,500	38,500	35,000	31,000	27,000	23,500		مجموع		
10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000		تعداد اعضای اداری آموزش دیده		
10,000	9,000	8,500	8,000	7,500	7,000	6,500	6,000		تعداد حلقات آموزشی معلمان فعال		
90	90	90	90	90	90	90	90		تعداد عنوان کتاب درسی دارالمعلمین اصلاح شده		پروژه 3) بهبود کیفیت تربیه معلم
0.96	0.92	0.89	0.85	0.82	0.78	0.75	0.71		تعداد کتب درسی و مواد آموزشی چاپ و توزیع شده به میلیون		
1	1	1	1	1	1	1	1		امتحان قابلیت معلم تطبیق می گردد		
1	1	1	1	1	1	1			سیستم تصدیق دهی و اعتبار دهی تطبیق می شود		
3	3	3	3	3	3	3	3		تعداد کمپلکس دارالمعلمین اعمار شده در هر سال		پروژه 4) اعمار و بازسازی مراکز تربیه معلم
40	35	30	25	20	15	10	5		تعداد مراکز حمایه معلم اعمار شده در هر سال		
20	20	20	20	20	20	20	20		تعداد اعضای نظارت آموزش دیده در هر سال		پروژه 5) بهبود اداره تربیه معلم
1	1	1	1	1	1	1	1		سیستم معلوماتی تربیه معلم انکشاف یافته		

برنامه ۳) تعلیمات تخصصی و مسلکی

هدف کلی

فراهم نمودن تعلیمات تخصصی و مسلکی مناسب و باکیفیت برای شاگردان اثاث و ذکور تا مهارت‌های مسلکی لازم را مطابق به معیارها و استنداردهای بازارهای کار کشور و منطقه کسب نمایند و بتوانند در انکشاف متوازن و عادلانه کشور نقش لازم را ایفا نمایند.

اهداف برنامه تا سال ۱۳۹۹

- افزایش شمولیت در تعلیمات تخصصی و مسلکی به ۳۰۰ هزار،
- افزایش تعداد استادان تعلیمات تخصصی و مسلکی به ۱۲ هزار،
- افزایش تعداد مراکز تعلیمات تخصصی و مسلکی به ۴۱۲ باب،
- افزایش تعداد مراکز تعلیمات تخصصی و مسلکی دارای تعمیر به ۲۲۵،
- بهبود کیفیت تعلیمات تخصصی و مسلکی بر اساس نیازمندیهای بازار کار
- ارائه آموزش‌های کوتاه مدت حرفی برای ۳۵ هزار تن از داوطلبان بی نتیجه کنکور تحصیلات عالی.

استراتیژیهای کلیدی برنامه تعلیمات تخصصی و مسلکی

برای تحقق اهداف برنامه تعلیمات تخصصی و مسلکی که در بالا آمده است، استراتیژی‌های ذیل بکار گرفته خواهد شد:

۱. عیار ساختن تعلیمات تخصصی و مسلکی با نیازمندیهای بازار کار : معینیت تعلیمات تخصصی

و مسلکی در همکاری با وزارت کار و امور اجتماعی نیازمندیهای بازار کار را در هر بخش از کشور شناسایی می‌کند و برنامه‌های تعلیمات تخصصی و مسلکی را با نیازمندیهای بازار کار عیار می‌سازد تا زمینه جذب فارغان را در بازار کار فراهم سازد . این معینیت بطور مشترک با نماینده گان بخش خصوصی، نصاب تعليمی و نحوه تطبیق نصاب را ارزیابی

می‌کند تا از مؤثربودی کورسها مطمئن شود. همچنین برای حصول اطمینان از مطابقت تعلیمات تخصصی و مسلکی با بازار کار، این معینیت میزان جذب فارغان برنامه‌های تعلیمات تخصصی و مسلکی در رشتہ مربوطه را بطور منظم بررسی می‌کند. عیار ساختن تعلیمات تخصصی و مسلکی با

ضرورت های بازار کار علاقه شاگردان و والدین آن ها را به تعلیمات تحقیکی و مسلکی افزایش خواهد داد.

2. **تأسیس مرکز ملی تحقیقات تحقیکی و مسلکی:** این معینیت در نظر دارد مرکز ملی تحقیقات تعلیمات تحقیکی و مسلکی را با هدف شناسایی نیازمندیهای بازار کار و ترویج، تقویه و توسعه تعلیمات تحقیکی و مسلکی در چوکات معینیت تأسیس نماید.

3. **بهبود کیفیت تعلیمات تحقیکی و مسلکی و معیاری ساختن آن** : این معینیت با همکاری بخش خصوصی قابلیت های مطلوب و معیارهای ارزیابی قابلیت ها را برای تمامی رشته ها اکشاف می دهد و بر اساس این قابلیت ها نصاب معیاری برای این رشته ها را اکشاف می دهد. این قابلیت ها علاوه بر مهارت های تحقیکی شامل مهارت های عمومی کار مانند نظم، کار گروهی، و خلاقیت می شود. همچنین این معینیت قابلیت های فارغان تعلیمات تحقیکی و مسلکی را ارزیابی می کند تا از کیفیت تعلیمات مطمئن گردد.

4. **افزایش همکاری با بخش خصوصی:** یک استراتژی اساسی این برنامه افزایش همکاری معینیت تحقیکی و مسلکی با بخش خصوصی در زمینه ارائه آموزش‌های تحقیکی و مسلکی است. این معینیت بخش خصوصی را تشویق به تأسیس مکاتب و استیتوت های تحقیکی و مسلکی می کند و زمینه سهم گیری صنایع خصوصی را در تعیین قابلیت های فارغان، استندردهای ارزیابی و اکشاف نصاب تعلیمی فراهم می سازد. همچنین این معینیت از طریق هماهنگی با بخش خصوصی، زمینه کار عملی شاگردان این تعلیمات را در ورکشاپ های خصوصی فراهم می سازد.

5. **ایجاد و گسترش کورس‌های حرفوی :** با توجه به افزایش هر ساله فارغان صنف دوازدهم تعلیمات عمومی و ظرفیت محدود مؤسسات تحصیلی عالی و نیمه عالی، این معینیت مصمم است تا کورس‌های حرفوی کوتاه مدت (شش ماهه یا یک ساله) را برای آن دسته از فارغان صنف دوازدهم فراهم سازد که زمینه ادامه تعلیم یا تحصیل ندارند. این معینیت پلان دارد با استفاده از منابع، تجهیزات، تعمیرات، شاپ های موجوده خویش در اوقات دومی، زمینه تعلیمات حرفوی را برای شایقین در 150 حرفه که ستندردهای آن توسط کار و امور اجتماعی ترتیب گردیده تطبیق نماید. هدف از این کورس‌های حرفوی آموزش مهارت های لازم برای جذب در بازار کار حرفوی است. بخش عمده این کورسها عملی می باشد که در آن حرفه آموزان به حیث شاگرد در ورکشاپ های بخش خصوصی به صورت عملی آموزش می بینند.

6. **اولویت دهی به رشته های زراعت و پروسس مواد غذایی** : با توجه به زراعتی بودن بخش اعظمی از کشور، معینیت تعلیمات تحقیکی و مسلکی مکاتب زراعت و نیز پروسس مواد غذایی را

افزایش می دهد و همچنین بالای کیفیت این مکاتب بطور جدی کار می کند تا از مؤثریت این آموزشها اطمینان حاصل کنند.

7. **بازنگری در سیستم شمولیت شاگردان** : معینیت تعليمات تختنیکی و مسلکی سیستم شمولیت شاگردان در مکاتب و انتستیتوت های تختنیکی و مسلکی را بازنگری می کند تا شاگردان بر اساس علاقه شخصی و نیز استعداد و توانمندی جذب رشته های مختلف شوند.

8. **افزایش شمولیت دختران در تعليمات تختنیکی و مسلکی** : این معینیت جهت افزایش تعداد دختران در تعليمات تختنیکی و مسلکی فعالیت های زیر را انجام می دهد: (1) برنامه های آگاهی عامه برای دختران تطبیق می نماید، (2) رشته های مورد علاقه و مرتبط با دختران را گسترش می دهد، (3) معلمان اناث بیشتری را استخدام می کند، و (4) سهولت لیلیه را برای شاگردان دختر از ساحت روستایی فراهم خواهد کرد.

9. **توسعه و انکشاف برنامه تربیه معلم مسلکی و برنامه بورسیه ها**: یکی از مشکلات عمدۀ تعليمات تختنیکی و مسلکی عدم موجودیت استادان و معلمان متخصص در رشته های دارای بازار کار است. برای رفع این مشکل معینیت تعليمات تختنیکی و مسلکی با همکاری کشور دوست جرمنی دو آکادمی تربیه معلم ایجاد خواهد نمود و به زودی آکادمی تربیه معلم داخل خدمت را با همکاری بانک جهانی تاسیس خواهد نمود. همچنان این معینیت در نظر دارد زمینه ادامه تحصیل استادان را به سطوح لیسانس، ماستری و دوکتورا مهیا نماید.

10. **تأسیس یک مکتب تختنیکی و مسلکی در هر ولسوالی** : وزارت معارف همچنان بر پالیسی ایجاد یک مکتب تختنیکی و مسلکی در هر ولسوالی پای بند است تا دسترسی پسران و دختران تمامی مناطق کشور را به مکتب تختنیکی و مسلکی افزایش بدهد.

11. **استفاده از تعمیر مکاتب عمومی** : معینیت تختنیکی و مسلکی با هماهنگی معینیت تدریسی در صورت نیاز و امکان از تعمیر مکاتب عمومی در نوبت (شیفت) دوم به حیث مکاتب تعليمات تختنیکی و مسلکی استفاده می کند. این استراتئی زمینه توسعه سریع مکاتب تختنیکی و مسلکی را با هزینه کم فراهم می کند.

12. **هماهنگی با جوانب ذیدخل**: وزارت معارف نقش فعالتری در ایجاد هماهنگی بین این وزارت و جوانب ذیدخل در ساحه تعليمات تختنیکی و مسلکی ایفا خواهد نمود. مخصوصاً می کوشد هماهنگی و تشریک مساعی با وزارت تحصیلات عالی و وزارت کار و امور اجتماعی را بیشتر کند.

پروژه ها و اهداف سالوار برنامه تعلیمات تکنیکی و مسلکی

برای تحقق اهداف ذکر شده برنامه تعلیمات تکنیکی و مسلکی و عملی ساختن استراتیژی های این برنامه، پنج پروژه کلیدی طراحی شده است که عبارتند از: (1) افزایش شمولیت در تعلیمات تکنیکی و مسلکی، (2) اعمار و تجهیز مراکز تعلیمات تکنیکی و مسلکی، (3) آموزش‌های حرفی کوتاه مدت، (4) بهبود کیفیت تعلیمات تکنیکی و مسلکی و (5) بهبود اداره تعلیمات تکنیکی و مسلکی. در جدول زیر شاخص ها و اهداف سالوار برای هر یک از پروژه ها آمده است.

اهداف سالوار									شاخص ها		نتایج و پروژه ها	
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392					
300,000	265857	231714	197571	163429	129286	95143	61000	تعداد شاگردان تعلیمات تکنیکی و مسلکی فیضی فارغانی که یک سال پس از فراغت شامل کار در رشته مربوطه می شوند.	تعداد شاگردان	افزایش شمولیت در تعلیمات تکنیکی و مسلکی باکیفیت		
70%	65%	65%	65%	60%	55%	50%						
80,000	69735	59470	49205	38940	28675	18410	8145	دختر	تعداد شاگردان	پروژه (1) افزایش شمولیت در تعلیمات تکنیکی و مسلکی		
220,000	196122	172244	148366	124489	100611	76733	52855	پسر				
300,000	265857	231714	197571	163429	129286	95143	61000	مجموع				
3,200	2818	2435	2053	1671	1289	906	524	اناث	تعداد معلمان	تعداد کارکنان تعلیمات تکنیکی و مسلکی		
8,800	7794	6788	5782	4775	3769	2763	1757	ذكور				
12,000	10612	9223	7835	6446	5058	3669	2281	مجموع				
3,600	3202	2804	2406	2008	1610	1212	814	اناث	تعداد مکاتب تکنیکی و مسلکی	تعداد انسٹیتوت های تکنیکی و مسلکی		
10,600	9601	8601	7602	6603	5604	4604	3605	ذكور				
14,100	12803	11405	10008	8611	7214	5816	4419	مجموع				
312	290	267	245	222	200	177	155	تعداد انسٹیتوت های تکنیکی و مسلکی	تعداد انسٹیتوت های تکنیکی و مسلکی			
100	98	97	95	94	92	91	89					

16	15	14	13	12	11	10	9	تعداد مکاتب تعلیمات خاص (معلولین و معیوبین)	
225	195	170	145	120	100	80	65	تعداد مکاتب دارای تعمیر قابل استفاده	پروژه 2) اعمار و تجهیز مراکز تعلیمات تخصصی و مسلکی
30	30	25	25	25	20	20	15	تعداد مراکز تعلیمات تخصصی و مسلکی اعمار شده	
2	2	2	2	2	2	2	2	تعداد لیلیه اعمار شده	
200	180	160	140	120	100	80	60	تعداد مکاتب تجهیز شده	
5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000		تعداد مستفید شده گان از برنامه های کوتاه مدت حرفی	پروژه 3) آموزش های حرفی کوتاه مدت
110	105	100	95	90	85	80	75	تعداد رشته های که در آن نصاب جدید وجود دارد	
80%	75%	70%	65%	60%	55%	50%	40%	فیضی شاگردانی که به مجموعه کامل کتب درسی دسترسی دارند	
50,000	50,000	50,000	100,000	100,000	200,000	450,000	400,000	تعداد مجموعی کتب چاپ شده و توزیع شده در هر سال	پروژه 4) بهبود کیفیت تعلیمات تخصصی و مسلکی
10	10	20	20	50	40	30	20	تعداد اعضای مسلکی که هر ساله ارتقای ظرفیت می یابند.	
12,500	12,292	10,659	9,026	7,393	5,760	4,127	2,494	تعداد معلماتی که کورس های کوتاه مدت را گذرانده اند	
432	403	374	345	324	303	282	261	تعداد مکاتبی که حداقل سه بار در سال بازدید شده اند.	
350	300	270	240	210	180	150	120	تعداد کارمندانی که در برنامه های ارتقای ظرفیت همه ساله اشتراک نموده اند.	پروژه 5) بهبود اداره تعلیمات تخصصی و مسلکی

برنامه ۴) سواد آموزی

هدف کلی

افزایش میزان سواد زنان و مردان ۱۵ ساله و بالاتر از آن می باشد تا قابلیت های لازم را برای ایفای نقش مؤثر به حیث والدین، کارگران و شهروندان بدست آورند و زمینه تعليمات بالاتر برای آنها مهیا گردد.

اهداف برنامه تا سال ۱۳۹۹

- افزایش میزان سواد مردان و زنان پانزده ساله و بالاتر به ۶۰% (۵۰٪ زنان / ۷۰٪ مرد ها);
- برگزاری کورسهای سواد آموزی برای شش میلیون سواد آموز (حداقل ۶۰ فیصد زنان);
- ارائه کورسهای سواد آموزی حرفی برای ۲۰۰ هزار سواد آموز؛
- ایجاد مراکز آموزشی محلی با تعمیر در مراکز تمامی ولایات،
- بالا بردن میزان کامپیابی فارغان کورسهای سواد آموزی در ارزیابی معیاری به ۸۰ فیصد

استراتیژیهای کلیدی برنامه فرعی سواد آموزی

برای تحقق اهداف برنامه سواد آموزی که در بالا آمده است، استراتیژی های ذیل بکار گرفته خواهد شد:

۱) تدویر کمپاین های سواد آموزی : معینیت سواد آموزی با حمایت ریاست جمهوری و کمیسیون

عالی سواد آموزی کمپاین های ملی سواد آموزی را دایر می کند تا عزم ملی و سیاسی برای محبو بیسواندی تقویت گردد. این معینیت از طریق رسانه ها، رادیو و تلویزیون تعلیمی و تربیتی، مساجد و مکاتب تعلیمات عمومی قشر بیسواند را به اشتراک در کورسهای سواد آموزی تشویق می کند و به علاوه از خیرین و رضاکاران

دعوت می کند که در تطبیق برنامه های سواد آموزی سهم بیشتری بگیرند. همچنین این معینیت ادارات دولتی و سازمان های غیر دولتی و بخش خصوصی را تشویق می نماید که کورسهای سواد آموزی برای کارمندان بی سواد خود و مردم دایر کنند و معینیت سواد آموزی کتب درسی در اختیار آن ها قرار داده و در صورت نیاز معلمان را آموزش خواهد داد. به طور خاص، وزارت معارف، وزارت های داخله و دفاع را در تطبیق کورسهای سواد آموزی برای پلیس و اردوی ملی حمایت می کند.

۲) استفاده از معلمان تعلیمات عمومی و امامان مساجد برای تدریس در کورس‌های سواد

آموزی: معینیت سواد آموزی با هماهنگی معینیت تدریسی، معلمان مکاتب را به حیث معلم سواد آموزی در بدل حق الزحمه یا اضافه کاری برای تدویر کورس‌ها توظیف مینماید تا تعداد سواد آموزان بیشتری را تحت پوشش قرار داده و کیفیت سواد آموزی را با هزینه کمتر بهتر سازد. این معینیت از امامان مساجد نیز به عنوان معلم سواد آموزی استفاده می‌کند. همچنین این معینیت با همکاری ریاست عمومی تربیه معلم معلمان سواد آموزی و امامان مساجد را در اصول تعلیم بزرگسالان و روشهای خاص سواد آموزی آموزش خواهد داد.

۳) استفاده از مکاتب تعلیمات عمومی و مساجد به حیث مرکز سواد آموزی : معینیت سواد

آموزی از ظرفیت مکاتب و مساجد جهت تشویق مردم به سواد آموزی، هماهنگی فعالیت‌های سواد آموزی در سطح قریه جات و محلات و جمع آوری و نگهداری معلومات سواد آموزان استفاده می‌کند. همچنین کورس‌های سواد آموزی در صورت امکان در تعمیرات مکاتب و مساجد دایر خواهد شد.

۴) ایجاد مرکز محلی سواد آموزی : معینیت سواد آموزی هشت مرکز سواد آموزی در مرکز زونهای جغرافیایی کشور، برای هماهنگی و نظارت بر فعالیت‌های سواد آموزی دایر می‌کند و تعمیر آن را اعمار می‌کند. این مرکز برنامه‌های ارتقای ظرفیت را برای معلمان و نظار تچیان سواد آموزی طرح و تطبیق می‌نماید. در مراحل بعدی مرکز حمایتی سواد آموزی در مرکز‌های ولایات و سپس در مرکز ولسوالی‌ها دایر می‌شود. این مرکز توسط مردم اداره خواهد شد و تمهیدات لازم برای استقلال مالی این مرکز گرفته می‌شود.

۵) اولویت سواد آموزان جوان (۱۵ الی ۲۴ ساله): با توجه به نقش مهم جوانان در اکشاف کشور، معینیت سواد آموزی زمینه اشتراک بیشتر جوانان بیسواد را در کورس‌های سواد آموزی فراهم می‌کند.

سازد و باسود سازی این قشر را در اولویت کاری خود قرار می دهد تا زمینه ادامه تعلیم فارغان جوان کورس‌های سواد آموزی مهیا گردد. البته معینیت سواد آموزی مصمم است که کورس‌های سواد آموزی را برای تمام کلان سالان در هر سنی تدویر نماید.

- (6) **توجه به سواد آموزی زنان و اقشار محروم** : وزارت معارف با هماهنگی و همکاری وزارت امور زنان و مؤسسات همکار کورس‌های سواد آموزی بیشتری را برای زنان سواد آموز با هدف توانمندسازی آن‌ها دایر می کند. همچنین با توجه با پالیسی تعلیمات فراگیر زمینه سواد آموزی را برای سواد آموزان محروم در دهات و مناطق دورافتاده و نیز کوچی‌ها فراهم می سازد.
- (7) **ادامه تعلیم فارغان کلان سالان سواد آموزی** : تعدادی از فارغان کورس‌های سواد آموزی با در نظرداشت معیار سن می توانند شامل صنف چهارم مکاتب تعلیمات عمومی گردند. اما آنایکه سن شان بیشتر است به یک راه حل جایگزین ضرورت دارند تا بتوانند به تعلیم خویش ادامه بدهند. معینیت سواد آموزی با مشوره و هماهنگی با برنامه تعلیمات عمومی طرح تعلیم کلان سالان را ترتیب مینماید تا فارغان کورس‌های سواد آموزی بتوانند در صنوف خاص تعلیمی برای کلان سالان شامل شوند. این معینیت با همکاری ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی، نصاب تعلیمی فشرده تری برای تعلیم کلان سالان تهیه می کند و این شاگردان نیز امتحان قابلیت‌ها را مانند سایر شاگردان سپری خواهند نمود. این معینیت امکان استفاده از سیستم آموزش باز و از راه دور در این مکاتب را بررسی می کند.

- (8) **استفاده از تکنالوژیهای ارتباطی و معلوماتی (ICT)**: معینیت سواد آموزی از ظرفیت تکنالوژیهای ارتباطی و معلوماتی مانند رادیو و تلویزیون، تیلفون موبایل، کامپیوتر، تبلت و انترنت برای گسترش دسترسی به کورس‌های سواد آموزی، ایجاد علاقه مندی در سوادآموزان و بهبود کیفیت کورس‌ها استفاده می کند. این معینیت مواد آموزشی دیجیتال تهیه می کند و سی دی آن‌ها را در اختیار سواد آموزان قرار می دهد و همچنین مواد آموزشی را از طریق پیام‌های تیلفونی در اختیار سواد آموزان قرار می دهد.

- (9) **ارزیابی معیاری کورس‌های سواد آموزی** : معینیت سواد آموزی جهت اطمینان از مؤثثیت کورس‌های سوادآموزی سیستم معیاری ارزیابی یادگیری سواد آموزان را انکشاف خواهد داد و در ختم کورسها از سواد آموزان امتحان گرفته می شود تا از یادگیری آنها اطمینان حاصل نموده و سند فراغت توزیع گردد.

- (10) **گسترش سواد آموزی برای کار** : وزارت معارف مواد درسی کورس‌های سواد آموزی را بازنویسی می کند تا محتوای آنها به زندگی و شغل فعلی سواد آموزان بیشتر مرتبط گردد و در نتیجه علاقه

مندی مردم به کورس‌های سواد آموزی بیشتر شده و مؤثریت کورسها بالاتر بود. لذا وزارت معارف کتب درسی جداگانه برای حرفه‌های مختلف تهیه می‌نماید.

11) تقویت سیستم نظارت و ارزیابی و سیستم معلوماتی: معینیت سواد آموزی با همکاری ریاست عمومی پلان و ارزیابی، سیستم نظارت و ارزیابی خود را تقویت می‌کند تا از تطبیق درست و مؤثریت برنامه‌های سواد آموزی اطمینان حاصل نماید. همچنین این معینیت سیستم معلوماتی سواد آموزی را تقویت نموده و از این معلومات در پلان گذاری و تصمیم گیریها استفاده مؤثرتری خواهد نمود. سیستم معلوماتی سواد آموزی شامل معلومات سواد آموزان و معلمان و کورس‌های سواد آموزی وزارت معارف و سایر سازمان‌های همکار خواهد بود.

12) هماهنگی با مؤسسات تطبیق کننده: معینیت سواد آموزی از مؤسسات تطبیق کننده حمایت می‌کند و فعالیت‌های آن‌ها را هماهنگ ساخته و از مؤثریت و اقتصادی بودن فعالیت‌های آن‌ها و سازگاری فعالیت‌های آن‌ها با پلان استراتژیک وزارت معارف نظارت می‌کند.

13) ارتقای ظرفیت پایدار : معینیت سواد آموزی برنامه‌های مختلفی برای ارتقای ظرفیت پایدار فردی و سازمانی این معینیت طراحی و تطبیق خواهد نمود. در این راستا پالیسی‌ها و سیستم‌های کاری را بازنگری می‌کند، کورس‌های کوتاه مدت دایر می‌نماید، همچنین برنامه‌های درازمدت برای ارتقای ظرفیت ادارات سواد آموزی در سطح مرکز، ولایات، و ولسوالی‌ها طراحی و تطبیق خواهد نمود.

پروژه ها و اهداف سالوار برنامه سواد آموزی

برای تحقق اهداف ذکر شده برنامه تعلیمات سواد آموزی و عملی ساختن استراتیژی های این برنامه، پنج پروژه کلیدی طراحی شده است که عبارتند از: (1) افزایش شمولیت در سوادآموزی، (2) سوادآموزی حرفی، (3) آموزش‌های حرفی کوتاه مدت، (4) بهبود کیفیت سوادآموزی و (5) بهبود اداره سواد آموزی. در جدول زیر شاخص ها و اهداف سالوار برای هر یک از پروژه ها آمده است.

اهداف سالوار									شاخص ها		نتایج و پروژه ها	
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392					
50%	50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	اناث	میزان سواد پانزده سال به بالا	افزایش میزان سواد افراد 15 ساله و بالاتر در سطح ملی	پروژه (1) افزایش شمولیت در سواد آموزی	
70%	67%	63%	60%	58%	55%	53%	50%	ذکور				
60%	52%	48%	45%	43%	40%	38%	36%	مجموع				
550,000	501122	452245	403367	354490	305612	256735	207857	اناث	تعداد سوادآموزان	تعداد معلمان دائمی	تعداد معلمان حق الزرحمه ای	
500,000	464864	429728	394592	359455	324319	289183	254047	ذکور				
1,050,000	965986	881973	797959	713945	629931	545918	461904	مجموع				
2,500	2336	2172	2008	1845	1681	1517	1353	اناث	تعداد کارکنان سواد آموزی			
3,500	3473	3447	3420	3394	3367	3341	3314	ذکور				
6,000	5810	5619	5429	5238	5048	4857	4667	مجموع				
8,500	8125	7750	7375	6999	6624	6249	5874	اناث				
6,500	6090	5680	5270	4860	4450	4040	3630	ذکور				
15,000	14215	13430	12645	11859	11074	10289	9504	مجموع				
2,630	2,480	2,330	2,190	2,040	1,890	1,740	1,590	اناث				
3,680	3,710	3,740	3,760	3,790	3,820	3,850	3,880	ذکور				

6,320	6,200	6,080	5,950	5,830	5,700	5,570	5,440	مجموع			
52,500	47827	43153	38480	33807	29134	24460	19787	تعداد کورس سواد آموزی			
1	1	1	1	1	1	1	1	تعداد کمپاین های آگاهی عامه			
18,000	17,900	17,800	17,600	17,500	17,400	17,300	17,100	تعداد سواد آموزان اث	حرفوی	پروژه 2) سواد آموزی حرفوی	
12,000	11,300	11,300	11,300	11,300	11,300	11,300	11,300	ذکر			
30,000	29,200	29,100	28,900	28,800	28,700	28,600	28,400	مجموع			
2,000	1,947	1,940	1,927	1,920	1,913	1,907	1,893	تعداد کورس های حرفوی			
80%	75%	70%	65%	60%	55%	50%		فیصدی سواد آموزانی که در ارزیابی معیاری کامیاب می شوند	پروژه 3) بهبود کیفیت سواد آموزی		
10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	تعداد معلماتی آموزش دیده			
100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	فیصدی سواد آموزانی که به مجموعه کامل کتب درسی دسترسی دارند.			
28	28	28	28	28	28	28	28	تعداد کتب سواد آموزی اصلاح شده			
1.90	1.80	1.71	1.61	1.51	1.42	1.32	1.22	تعداد کتاب سواد آموزی چاپ و توزیع شده (به میلیون)			
35	31	28	25	22	19	17	15	تعداد مراکز آموزش محلی تأسیس شده	پروژه 4) ایجاد و اعمار مؤسسات تعلیمی محلی		
4	3	3	3	3	2	2	2	تعداد مراکز آموزش محلی اعمار شده در هر سال			
1	1	1	1	1	1	1	1	انکشاف سیستم معلوماتی سواد آموزی	پروژه 5) بهبودآواره سواد آموزی		
900	900	900	900	900	900	900	900	تعداد اعضای نظارت آموزش دیده			

هدف کلی

فراهم نمودن سهولت ها و خدمات حمایوی مؤثر، اقتصادی و شفاف برای اجرای موفقانه برنامه های معارف در سرتاسر کشور و افزایش مؤثربین، حسابدهی و شفافیت وزارت معارف در سطح استراتژیک و در چوکات قوانین ملی و تعهدات بین المللی

اهداف برنامه تا سال 1399

- انکشاف و بازنگری در پالیسی ها و لواح و مقررات وزارت معارف و توزیع آن به تمامی مکاتب
- انکشاف پلان های عملیاتی معارف در سطح ملی، ولایتی و ولسوالی
- ارتقای ظرفیت پالیسی سازی بر اساس تحقیق، پلان گذاری، مراقبت و ارزیابی، و گزارش دهی در مرکز و ولایات و ولسوالی ها
- غیرمرکزی سازی ادارات معارف و افزایش صلاحیت های اداری و مالی ریاست های معارف و آمریت های معارف ولسوالی ها
- افزایش ظرفیت مصرف بودجه انکشافی به 95% در سال 1399
- افزایش شفافیت و سرعت پروشه های اداری از طریق کمپیوترازی سازی پروشه های اداری معارف
- فراهم سازی بودجه کافی و به موقع برای تطبیق فعالیت های پلان استراتژیک به مسئولین مرکزی و ولایتی و ولسوالی
- از بین بردن فساد اداری در ادارات معارف در تمامی سطوح

استراتیزیهای برنامه انکشاف اداره معارف

برای تحقق اهداف برنامه اداره انکشاف معارف که در بالا آمده است، استراتیزی های ذیل بکار گرفته خواهد شد:

1. غیرمرکزی سازی اداره معارف : غیرمرکزی سازی به معنای تفویض صلاحیتهای تصمیم گیری بیشتر به ادارات معارف در ولایات و ولسوالیها از استراتیزیهای عمدۀ وزارت معارف می باشد . تقرر و تبدیل معلمان و تنظیم تمام امور مربوط به متعلممان به شمول ترتیب و توزیع شهادت نامه ها به تدریج در سطح ولایات و سپس ولسوالیها انجام خواهد شد. همچنین پروشه پلان گذاری و مراقبت و ارزیابی، سیستم معلوماتی، تدارکات و مالی وزارت معارف نیز به تدریج غیرمرکزی شده و در سطح ولایات و سپس ولسوالیها انجام خواهد شد. همزمان با غیرمرکزی سازی اداره معارف، وزارت معارف سیستم نظارت را تقویت می کند تا از تطبیق پالیسیها و پلان های وزارت اطمینان حاصل گردد.

2. ساده سازی پروسه ها و طرزالعمل های اداری : پروسه ها و طرزالعمل های فعلی ادارات معارف عموماً قدیمی، طولانی و پیچیده هستند. وزارت معارف جهت اکشاف و اصلاح اداره معارف و جلوگیری از فساد اداری، پروسه ها و طرزالعمل های اداری و مالی را ساده تر و کوتاه تر می سازد و

لواجع و طرزالعمل های اصلاح شده را نشر می کند. همچنین به رضایت مستفید شوندگان از خدمات و سهولت های وزارت معارف توجه خاص می شود و به شکایات مراجعه کننده ها به دقت رسیدگی می شود.

3. استفاده از تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی :

وزارت معارف از تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی جهت افزایش مؤثربیت اداره معارف استفاده اعظمی می کند. این وزارت سیستمهای اداری در مرکز و ولایات را تا حد امکان کمپیوتری نموده و ارتباطات بین ادارات مختلف را از طریق تیلفون و انترنت تسهیل می نماید.

4. تقویت سیستم معلوماتی و تصمیم‌گیری مبتنی بر معلومات : ارقام و معلومات مربوط به مؤسسات تعلیمی، کارمندان، معلمان و شاگردان از طریق کمپیوتری نمودن پروسه های اداری مانند سوانح شاگردان و استخدام کارمندان در سطح ولایات و در مراحل بعدی در سطوح ولسوالی و مؤسسات تعلیمی جمع آوری و تجدید خواهد شد تا صحت ارقام بهبود یابد. همچنین، تمامی دیتابیس ها و سیستمهای معلوماتی موجود در بخش های مختلف وزارت با یکدیگر از طریق سیستم معلوماتی برای اداره معارف (EMIS) مرتبط می شوند تا بخش های مختلف وزارت بتوانند به معلومات ضروری دسترسی داشته باشند و از این معلومات جهت هماهنگی بیشتر و تصمیم گیری بهتر استفاده کنند. تمام تصمیمات و اقدامات استراتژیک معارف به اساس احصائیه و معلومات دقیق و تحلیل دقیق مسایل اتخاذ می گردد. همچنین وزارت معارف متعهد است ارقام و معلومات معارف را به صورت شفاف در اختیار مردم قرار دهد. همچنین سیستم معلوماتی اداره معارف مربوط به گروه های محروم (معلول و معیوب، اقلیت های زبانی و قومی، کوچی و غیره) را جمع آوری می نماید.

5. تقویت سیستم تفتیش : ایجاد یک سیستم معیاری و با کیفیت تفتیش، اکشاف برنامه های آگاهی دهی و رهنمایی لازم به ادارات و مکاتب، ایجاد کمیته تفتیش داخلی و ارتقای ظرفیت مفتیشین ریاست های معارف ولایات از فعالیت های عمدۀ جهت از بین بردن فساد معارف می باشد.

- 6. اعمار معیاری مکاتب :** وزارت معارف تعمیر مکاتب را بر اساس معیارهای تعریف شده اعمار می کند. تمامی مکاتب جدید به نحوی اعمار می شوند که مناسب اطفال معلول و معیوب نیز باشد. همچنین تمامی مکاتب، مخصوصاً مکاتب دخترانه، دارای احاطه و آب و مبرز خواهد بود. به علاوه وزارت معارف سیستم نظارت از اعمار مکاتب را تقویت می کند تا از تطبیق معیارهای وزارت معارف اطمینان حاصل نماید.
- 7. استفاده از روش‌های جدید برای انتقال معاشات به مناطق صعب العبور :** وزارت معارف مصمم است معاش کارمندان را به وقت پرداخت کند. لهذا برای انتقال معاشات به مناطق صعب العبور که شعبه بانکی موجود نیست از روش‌های مختلفی مانند انتقال پول از طریق موبائل یا هلیکوپتر استفاده خواهد کرد.
- 8. بودجه انکشافی اصلی به جای بودجه انکشافی خارجی :** وزارت معارف تمویل کننده ها را تشویق می کند تا حداقل 50 فیصد از کمک های مالی خود را از طریق بودجه انکشافی اصلی به جای بودجه انکشافی خارجی به مصرف برسانند. این وزارت معارف را قادر خواهد ساخت تا کمک های مالی را بر اساس اولویت های خود به مصرف برساند و مؤثربیت برنامه های انکشافی را افزایش دهد.
- 9. ارتقای ظرفیت کارمندان اداری :** وزارت معارف ظرفیت کارمندان معارف (مخصوصاً در سطوح ولایتی و ولسوالی) را جهت بهبود کیفیت تعلیم و تربیه و مؤثربیت خدمات بطور مستمر ارتقا خواهد داد و از ظرفیت انستیتوت اداره و حسابداری معینیت تعلیمات تخصصی و مسلکی برای ارتقای ظرفیت کارمندان استفاده خواهد نمود. وزارت معارف استراتژیهای انکشاف ظرفیت خود را، مخصوصاً در قسمت استخدام همکاران انکشافی را ارزیابی می کند. همچنین سیستم منظم ارزیابی عملکرد کارمندان را انکشاف داده و تطبیق خواهد کرد.
- 10. افزایش هماهنگی بین بخش های مختلف وزارت :** وزارت معارف جهت تسهیل امور و افزایش مؤثربیت برنامه های وزارت هماهنگی و همکاری بین بخش های مختلف وزارت را افزایش می دهد. در این راستا جلسات هماهنگی و همفکری داخل هر معینیت و بین معینیت ها را افزایش می دهد.

پروژه ها و اهداف سالوار برنامه انکشاف اداره معارف

برای تحقق اهداف ذکر شده برنامه انکشاف اداره معارف و عملی ساختن استراتیژی های این برنامه، پنج پروژه کلیدی طراحی شده است که عبارتند از: (1) بازنگری اسناد تقنینی وزارت معارف، (2) تقویت مدیریت استراتژیک، (3) حمایت و نظارت بر اعمار و بازسازی مؤسسات تعلیمی و ادارات معارف، (4) تجهیز ادارات معارف به تکنالوژی ارتباطی و معلوماتی، (5) تقویت و غیر مرکزی سازی سیستم های مالی و تدارکات، (6) اصلاح اداره و انکشاف منابع بشری. در جدول زیر شاخص ها و اهداف سالوار برای هر یک از پروژه ها آمده است.

اهداف سالوار									شاخص ها	نتایج و پروژه ها
1399	1398	1397	1396	1395	1394	1393	1392			
95%	95%	95%	90%	85%	80%	70%	37%	فیضی مصرف بودجه انکشافی	افزایش طرفیت مصرف بودجه انکشافی	پروژه 1) بازنگری اسناد تقنینی وزارت معارف
10	10	10	10	10	10	10	10	تعداد سند قانونی اصلاح شده		
200,500	192,900	185,700	178,700	171,900	165,300	158,900	152,700	تعداد سند قانونی چاپ و توزیع شده		
1	1	1	1	1	1	1	1	انکشاف پلان عملیاتی سالانه ملی		
35	35	35	35	35	35	35	35	انکشاف پلان عملیاتی سالانه ولایتی		
412	412	412	412	412	412	412	412	انکشاف پلان عملیاتی سالانه ولسوالی		
12	10	9	8	7	6	5	5	تعداد پروژه های ارزیابی شده		
36	36	36	36	36	36	36	36	تبيه گزارش های معارف		
240	240	240	240	240	240	240	242	تعداد کارمندان آموزش دیده در انسٹیتوت پلان گذاری	پروژه 2) تقویت مدیریت استراتژیک	
2	2	2	2	2	2	2	2	تعداد مadol های EMIS انکشاف یافته		
35	35	35	35	35	35	35		تعداد ریاست های معارف ولایات که به EMIS دسترسی دارند		
412	360	300	240	180	110	50		تعداد آمریت های معارف ولسوالی که به EMIS دسترسی دارند		

232	232	232	232	232	232	232	232	232	تعداد انجینیران که از پروسه اعمار نظارت می کنند	پروژه 3) حمایت و نظارت بر اعمار و بازسازی مؤسسات تعلیمی و ادارات معارف
			100%	67%	33%				فیضی پیشرفت در اعمار کمپلکس	پروژه 4) اعمار تعمیر کمپلکس برای اداره مرکزی معارف
35	35	35	35	35	35	35	30		تعداد ریاست های ولایات که به کمپیوتر دسترسی دارند	پروژه 5) تجهیز ادارات معارف به تکنالوژی ارتباطی و معلوماتی
180	150	120	90	60	30	0	0		تعداد آمریت های معارف و لسوالی که به کمپیوتر دسترسی دارند	
2,200	2,000	1,800	1,600	1,400	1,200	1,000	800		تعداد لپ تاپ توزیع برای شاگردان	
550	500	450	400	350	300	250	200		تعداد کارمندان آموزش دیده در IT	
3	3	3	3	3	3	3			تعداد سیستم های اداری که کمپیوتری شده است	پروژه 6) نفویت و غیر مرکزی سازی سیستم های مالی و تدارکات
35	35	35	35	35	35	35			تعداد ولایتی که سیستم AFMIS در آن ها فعال است	
35	35	35	35	35	35	35			تعداد ولایتی که سیستم BPET در آن ها فعال است	
151,000	139353	127707	116060	104413	92766	81120	69473	اناث	پروژه 7) اصلاح اداره و انکشاف منابع بشری	
217,500	213333	209167	205000	200834	196667	192501	188334	ذکور	تعداد کارکنان وزارت	
368,500	352687	336873	321060	305247	289434	273620	257807	مجموع		
345,000	334,000	321,000	309,000	296,000	284,000	271,000	240,000	گذرانده اند	تعداد کارمندان که پروسه اصلاحات را	تعداد کارمندان آموزش دیده در مهارت های مرتبط به وظیفه شان
2,500	2,500	2,400	2,400	2,400	2,400	2,300	2,300		تعداد کارمندان آموزش دیده در مهارت های مرتبط به وظیفه شان	

فصل چهارم: بودجه

جدول ذیل شامل بودجه انکشاف مورد نیاز برای برنامه ها و برنامه های فرعی وزارت می باشد که بر اساس سناریوی حداقلی به دالر امریکایی محاسبه گردیده است.

برنامه ها و پروژه ها (ارقام به میلیون دالر می باشد)	
برنامه تعلیمات عمومی و اسلامی	1
برنامه فرعی تعلیمات عمومی	1.1
پروژه 1) افزایش شمولیت تعلیمات عمومی	1
پروژه 2) بهبود کیفیت تعلیمات عمومی	2
پروژه 3) اعمار و بازسازی مکاتب	3
پروژه 4) تجهیز مکاتب	4
پروژه 5) بهبود اداره تعلیمات عمومی	5
بودجه انکشافی تعلیمات عمومی	
بودجه عادی تعلیمات عمومی	
کل بودجه تعلیمات عمومی	
برنامه فرعی تعلیمات اسلامی	1.2
پروژه 1) افزایش شمولیت تعلیمات اسلامی	1
پروژه 2) بهبود کیفیت تعلیمات اسلامی	2
پروژه 3) اعمار و بازسازی تعلیمات اسلامی	3
پروژه 4) تجهیز مراکز تعلیمات اسلامی	4
پروژه 5) بهبود اداره تعلیمات اسلامی	5
بودجه انکشافی تعلیمات اسلامی	
بودجه عادی تعلیمات اسلامی	
کل بودجه تعلیمات اسلامی	

530.43	489.51	448.97	408.36	371.83	334.91	302.08		بودجه انکشافی تعلیمات عمومی و اسلامی
684.02	644.42	606.72	574.89	545.16	515.91	492.34		بودجه عادی تعلیمات عمومی و اسلامی
1,214.45	1,133.93	1,055.68	983.26	916.99	850.81	794.42		کل بودجه تعلیمات عمومی و اسلامی
برنامه انکشاف نصاب تعلیمی و تربیه معلم								2
برنامه فرعی انکشاف نصاب تعلیمی								2.1
8.10	7.02	6.25	5.52	4.83	4.18	3.57	پروژه 1) اصلاح کتب درسی و رهنمای معلمان تعلیمات عمومی و اسلامی	1
54.54	49.27	44.35	39.74	33.40	31.72	28.27	پروژه 2) چاپ و توزیع کتب درسی و رهنمای معلمان	2
0.27	0.26	0.25	0.24	0.23	0.22	0.21	پروژه 3) ارتقای ظرفیت مؤلفین	3
62.91	56.55	50.85	45.50	38.46	36.12	32.05	بودجه انکشافی نصاب تعلیمی	
2.79	2.68	2.57	2.46	2.36	2.20	2.04	بودجه عادی نصاب تعلیمی	
65.70	59.23	53.42	47.97	40.81	38.32	34.08	مجموع بودجه نصاب تعلیمی	
برنامه فرعی تربیه معلم								2.2
26.63	25.48	24.50	23.29	22.24	21.21	20.33	پروژه 1) افزایش شمولیت در برنامه های تربیه معلم	1
20.59	18.55	16.77	14.92	13.31	11.65	10.10	پروژه 2) آموزش معلمان و اعضای اداری در دوره های کوتاه مدت	2
2.80	2.69	2.57	2.46	2.35	2.24	2.13	پروژه 3) بهبود کیفیت تربیه معلم	3
11.33	10.27	9.27	8.32	7.41	6.55	5.75	پروژه 4) اعمار و بازسازی مراکز تربیه معلم	4
1.36	1.31	1.26	1.21	1.16	1.11	1.06	پروژه 5) بهبود اداره تربیه معلم	5
62.71	58.31	54.37	50.20	46.47	42.77	39.36	بودجه انکشافی تربیه معلم	
16.53	16.04	15.59	15.11	14.65	14.01	13.34	بودجه عادی تربیه معلم	
79.23	74.35	69.96	65.31	61.12	56.77	52.70	مجموع بودجه تربیه معلم	
125.62	114.86	105.22	95.70	84.93	78.89	71.41	بودجه انکشافی برنامه نصاب تعلیمی و تربیه معلم	

19.31	18.72	18.16	17.57	17.01	16.20	15.37		بودجه عادی برنامه نصاب تعلیمی و تربیه معلم	
144.93	133.58	123.38	113.27	101.94	95.09	86.78		مجموع بودجه برنامه نصاب تعلیمی و تربیه معلم	
برنامه تعلیمات تختیکی و مسلکی									3
0.10	0.10	0.09	0.09	0.08	0.08	0.08		پروژه (1) افزایش شمولیت در تعلیمات تختیکی و مسلکی	1
73.56	63.39	54.26	45.95	38.75	31.97	25.79		پروژه (2) اعمار و تجهیز مراکز تعلیمات تختیکی و مسلکی	2
0.45	0.43	0.41	0.40	0.38	0.36	0.32		پروژه (3) آموزش‌های حرفی کوتاه مدت	3
71.54	67.70	56.58	46.15	36.39	27.32	18.93		پروژه (4) بهبود کیفیت تعلیمات تختیکی و مسلکی	4
0.29	0.25	0.22	0.20	0.17	0.15	0.13		پروژه (5) بهبود اداره تعلیمات تختیکی و مسلکی	5
147.29	133.24	112.96	94.18	77.2	61.33	46.72		بودجه انکشافی تعلیمات تختیکی و مسلکی	
56.43	52.97	49.22	45.47	41.41	36.58	31.45		بودجه عادی تعلیمات تختیکی و مسلکی	
203.72	186.21	162.18	139.65	118.61	97.91	78.17		مجموع بودجه تعلیمات تختیکی و مسلکی	
برنامه سواد آموزی									4
145.24	132.09	119.54	107.58	96.29	85.53	57.98		پروژه (1) افزایش شمولیت در سواد آموزی	1
12.07	11.31	10.84	10.34	9.87	9.41	8.95		پروژه (2) سواد آموزی حرفی	2
15.31	14.14	13.08	12.00	10.97	10.04	9.10		پروژه (3) بهبود کیفیت سواد آموزی	3
5.78	5.31	4.86	4.43	4.03	3.64	3.27		پروژه (4) ایجاد و اعمار مؤسسات تعلیمی محلی	4
0.97	0.94	0.90	0.86	0.83	0.79	0.76		پروژه (5) بهبود اداره سواد آموزی	5
179.37	163.79	149.22	135.22	121.99	109.40	80.05		بودجه انکشافی سواد آموزی	
11.26	11.00	10.74	10.46	10.20	9.89	9.58		بودجه عادی سواد آموزی	
190.62	174.79	159.96	145.68	132.19	119.30	89.63		کل بودجه سواد آموزی	
برنامه انکشاف اداره معارف									5

2.70	2.55	2.41	2.27	2.14	2.01	1.88	پروژه 1) بازنگری اسناد تقنینی وزارت معارف	1
22.64	20.45	18.16	16.00	13.95	11.80	10.01	پروژه 2) تقویت و غیر مرکزی سازی سیستم پلان گذاری، معلوماتی، نظارت و ارزیابی و گزارشدهی	2
7.91	7.62	7.33	7.03	6.74	6.45	6.15	پروژه 3) حمایت و نظارت بر اعمار و بازسازی مؤسسات تعلیمی و ادارات معارف	3
			4	3	3		پروژه 4) اعمار تعمیر کمپلکس برای اداره مرکزی معارف	
3.97	3.59	3.22	2.86	2.53	2.22	1.92	پروژه 5) تجهیز ادارات معارف به تکنالوژی ارتباطی و معلوماتی	4
1.42	1.37	1.31	1.26	1.21	1.16	1.10	پروژه 6) تقویت و غیر مرکزی سازی سیستم های مالی و تدارکات	5
2.89	2.83	2.70	2.64	2.58	2.52	2.41	پروژه 7) اصلاح اداره و انکشاف منابع بشری	6
41.53	38.4	35.13	36.06	32.14	29.15	23.47	بودجه انکشافی انکشاف اداره معارف	
67.81	66.59	65.37	64.15	62.93	61.10	59.27	بودجه عادی انکشاف اداره معارف	
109.35	104.99	100.5	100.21	95.07	94.25	82.74	کل بودجه انکشاف اداره معارف	
1024.24	939.8	851.49	769.52	688.1	613.68	523.72	بودجه انکشافی وزارت معارف	
838.83	793.71	750.21	712.54	676.71	639.68	608.02	بودجه عادی وزارت معارف	
1,863.08	1,733.50	1,601.70	1,482.07	1,364.81	1,257.36	1,131.74	کل بودجه وزارت معارف	

فصل پنجم: چوکات تطبیق و مراقبت و ارزیابی

استراتئیهای تطبیق

دستیابی به اهداف تعلیم و تربیه متکی به تطبیق درست و به موقع برنامه های وزارت می باشد. لهذا، وزارت استراتئی های ذیل را به منظور تطبیق بهتر برنامه های پلان اتخاذ کرده است.

۱) تهیه پلانهای عملیاتی ملی، ولایتی و ولسوالی

پلانهای عملیاتی ملی، ولایتی، ولسوالی سالانه بر اساس پلان استراتئیک از طریق یک پروسه مشارکتی با حضور ریاست های معارف ولایات و مدیریت های معارف ولسوالی ها و ریاست های مرکزی تهیه می شوند. ریاست پلان و ارزیابی از لحاظ تخفیکی به ریاست های معارف ولایات و مدیریتهای معارف ولسوالی ها کمک خواهد نمود تا ظرفیت پلان گذاری آن ها ارتقا یابد. این مسئولین معارف وضعیت تعلیم و تربیه در منطقه خود را تحلیل نموده و استراتئیهای مناسب شرایط خاص آن منطقه را در چارچوب پلان استراتئیک انکشاف خواهند داد. تهیه پلان های عملیاتی به تطبیق بهتر و بیشتر پلان استراتئیک کمک خواهد کرد.

۲) مطابقت ساختار برنامه های پلان استراتئیک با ساختار اداری وزارت معارف

برنامه های پلان استراتئیک مطابق با ساختار اداری موجود وزارت معارف طراحی شده تا هماهنگی در تطبیق برنامه ها بیشتر شود. هر معین وزارت تحت نظر وزیر معارف مسئولیت پیش بردن یکی از برنامه ها را دارد و تحت نظر هر معین، سه تا هشت ریاست وجود دارد که هر کدام مسئولیت اجرای فعالیتهای پیش بینی شده در یکی از برنامه های فرعی و یا بخشی از یک برنامه را به عهده دارند. در هر ولایت نیز تحت نظر رئیس معارف ولایت، پنج آمر ارشد مسئولیت اجرا و هماهنگی پنج برنامه پلان را دارند.

۳) افزایش هماهنگی بین دپارتمان های مختلف وزارت

جهت تطبیق مؤثر این پلان، هماهنگی بین بخش های مختلف وزارت معارف و نیز بین وزارت معارف و مؤسسات همکار در سطح مرکز و نیز در سطح ولایات از طریق جلسات مشترک افزایش می یابد. جلسات هماهنگی منظم در داخل برنامه ها و میان برنامه های مختلف در مرکز و ولایات برگزار می شود. همچنین برنامه ها به طور منظم جلسات هماهنگی را با ارگانهای ذیدخل به خصوص وزارت های سکتوری تدویر خواهند نمود.

۴) غیرمرکزی سازی و تفویض صلاحیت ها به نهادهای غیر مرکزی

برای تطبیق مؤثرتر پلان استراتئیک و پلانهای عملیاتی اختیارات بیشتری به ادارت معارف ولایات و ولسوالی تفویض خواهد شد و در عین حال ظرفیت های نظارت در مرکز تقویت خواهد گردید. هر چه مجریان برنامه ها در تصمیم گیری ها بیشتر شریک گردند، احساس مسئولیت آنها بیشتر شده و برای تحقق اهداف و حل مشکلات بیشتر تلاش خواهند کرد.

5) استفاده از ظرفیت سازمان های غیر دولتی و سکتور خصوصی

استفاده اعظمی از ظرفیت های سکتور خصوصی و سازمانهای غیردولتی نقش مهمی در موفقیت تطبیق پلان استراتژیک دارد. سازمانهای غیر دولتی در چهارچوب قوانین موجود و بعد از تأیید وزارت معارف و امضای موافقنامه های همکاری در تطبیق برنامه های پلان استراتژیک سهم خواهند گرفت. سکتور خصوصی نیز از طریق امضای قرارداد در ارائه خدمات خاص (مانند تأسیس و پیشبرد مکاتب خصوصی، فراهم سازی اجناس و خدمات، اعمار مکاتب) در چارچوب مقرره های موجود سهیم خواهد شد. وزارت معارف فقط در شرایط استثنایی و زمانی که تخصص لازم در داخل افغانستان وجود نداشته باشد، تطبیق برنامه ها توسط شرکت های خارجی را تأیید می نماید.

6) تقویت سیستم نظارتی معارف

تقویت سیستم های نظارتی از استراتیزیهای مهم وزارت برای حصول اطمینان از تطبیق مؤثر پلان استراتژیک می باشد. در این راستا اعضای نظارت آموزش خواهند دید، در فورمه ها و پروسه های نظارتی تجدید نظر خواهد شد، و گزارش های رباعوار و سالانه از تطبیق فعالیت ها توسط مدیریت های معارف ولسوالی ها، ریاست های معارف ولایات و ریاست های مرکزی تهیه و در اختیار رهبری وزارت قرار خواهد گرفت.

استراتژیهای مراقبت و ارزیابی وزارت معارف

وزارت معارف بر اساس شاخصهای تعریف شده در پلان استراتژیک و پلان های عملیاتی از پیشرفت در (۱) استفاده از بودجه عادی و انکشافی برنامه ها، (۲) تطبیق درست و به موقع فعالیت ها و نیز (۳) دستیابی به اهداف (نتایج متوقعه) بطور سیستماتیک معلومات جمع آوری می کند و از این معلومات جهت گزارش دهی به مردم، پارلمان، کابینه و تمویل کننده گان و نیز جهت تطبیق بهتر و مؤثریت بیشتر پلان استفاده خواهد شد. همچنین وزارت معارف پالیسی ها، برنامه ها، و پروژه های مهم را ارزیابی نموده تا از مؤثریت، اقتصادی بودن، و تأثیرات بلندمدت آن اطمینان حاصل نموده و از تجربیات حاصل شده برای بهبود پالیسی ها و فعالیت های آینده وزارت استفاده کند.

۱) تقویت سیستم معلوماتی اداره معارف

وزارت معارف سیستم معلوماتی اداره معارف را تقویت می نماید تا کیفیت و اعتبار معلومات احصائیوی بهتر شود و معلومات در اسرع وقت در اختیار مسئولین وزارت و دیگر ذیدخل های معارف (ارقام و معلومات معتبر و به روز که به آسانی قابل استفاده باشد، علاوه بر مسئولین لازم است در اختیار تمام افراد در وزارت قرار گیرد. همچنین وزارت ظرفیت خود را در تحلیل معلومات و استفاده از آنها در پلان گذاریها و تصمیم گیریها افزایش می دهد. وزارت معارف سیستم معلومات اداره معارف در سطح ولایات و ولسوالی ها را تقویت می کند تا پروسه جمع آوری معلومات سریعتر و مطمئن تر گردد. ریاست عمومی پلان و ارزیابی گزارش تحلیل احصائیه را به صورت سالوار نشر می کند.

۲) گزارشهای شش ماهه و یکساله

وزارت معارف گزارشات ۶ ماهه و سالانه خویش را مطابق به طرز العمل گزارش دهی که به تصویب کمیته رهبری وزارت رسیده، بر اساس نظارت از پروسه تطبیق پلان های عملیاتی در سطح مرکز، ولایت و ولسوالی ترتیب می نماید تا مطمئن گردد که پروسه تطبیق به درستی به پیش بردہ می شود . در صورت بروز مشکل آنرا اصلاح نموده و رهنمودهای لازم جهت تطبیق درست فعالیت ها و پروژه ها صادر گردد.

ارتقای ظرفیت کارمندان مربوطه در سطوح مختلف به منظور تهیه و ترتیب گزارشات قابل قبول از اولویت های ریاست عمومی پلان و ارزیابی خواهد بود.

۳) افزایش مشارکت جوانب ذیدخل در ارزیابی ها

وزارت معارف جهت افزایش کیفیت ارزیابی ها و تأثیر آنها بر پالیسیها و برنامه های وزارت زمینه مشارکت جوانب ذیدخل را در ارزیابی ها فراهم می سازد. به طور خاص، وزارت معارف در همکاری با اعضای بورد انکشاف سکتور معارف (HRDB) و کمیته هماهنگی معارف (ECC) پروژه های انکشافی خارج از بودجه دولتی را بطور مشترک با تمویل کننده گان ارزیابی خواهد نمود. همچنین وزارت معارف سالی یکبار سیمینار مشترک به منظور مرور پیشرفت در حوزه تعلیم و تربیه را با اشتراک وزارت های سکتوری و

همکاران انکشافی بین المللی و سایر جوانب ذیدخل تدویر خواهد کرد. در ضمن آمریت تحقیق و ارزیابی ریاست عمومی پلان، برنامه ها و ریاست های وزارت معارف را جهت برآه اندازی ارزیابی داخلی و تسهیل ارزیابی های بیرونی کمک خواهد کرد.

4) تقویت ظرفیت تحقیقاتی وزارت

وزارت معارف ظرفیت خود را در ساحه تحقیق و ارزیابی افزایش می دهد تا از مؤثربیت پالیسی ها و برنامه های وزارت اطمنان حاصل کند و موفقیت های گذشته و مشکلات ریشه یابی شده و راه حل های مؤثر و مفید دریافت گردد. در این راستا وزارت برنامه های ارتقای ظرفیت را تطبیق نموده، هماهنگی بین بخش های تحقیقاتی وزارت را افزایش داده و پروژه های تحقیقی و ارزیابی را بطور مستقل و نیز بطور مشترک با مؤسسات تحقیقاتی داخلی و خارجی تطبیق خواهد کرد.

منابع

- ANPRO. (2011). *Evaluation of Literacy Programs under NESP II and NLAP in Balkh, Bamyan, Herat, Kandahar and Nangarhar Province*. Afghanistan Public Policy Research Organization. Kabul, Afghanistan.
- Central Statistics Organization (CSO) and UNICEF. 2010-2011. Afghanistan Multiple Indicator Cluster Survey [2010-2011], Final Report. Kabul, Afghanistan: Central Statistics Organization (CSO) and UNICEF.
- Mansory, A. M. (2010). *Do Students Learn? Assessment of math and language achievements of students at the end of grades 3 and 6 in SCA supported schools*. Swedish Committee for Afghanistan. Kabul, Afghanistan.
- MoE. (2008). *Afghanistan's Education Law*. Ministry of Education. Kabul, Afghanistan.
- MoE. (2012). *1390 EMIS Report*. Ministry of Education. Kabul, Afghanistan.
- MoE. (2013). *1391 Annual Progress Report*. Ministry of Education. Kabul, Afghanistan.
- NRVA. (2009). *National Risk and Vulnerability Assessment 2007/8: A profile of Afghanistan*. Kabul: ICON INSTITUTE GmbH & Co. KG Consulting Group.

¹ شک و تردید های جدی در رابطه به ارقام و معلومات مربوط به تعلیم و تربیه افغانستان وجود دارد. ارقام و معلومات به اساس گزارش هایی که توسط خود مدیران مکتب ارائه می گردد جمع آوری می شود و مسئولین مکاتب گرایش دارند تا ارقام شمولیت را بهتر از آنچه هست جلوه دهند. زیرا ارقام مربوط به شمولیت جهت به دست آوردن بودجه استفاده می شود و هنوز سیستمی جهت بررسی ارقام و معلومات موجود نمی باشد.

² آخرین سر شماری در دهه 1970 انجام شده است و به همین دلیل تمام معلومات ارائه شده پس از آن تخمین می باشد. اداره احصائیه مرکزی رسماً مسئول ارائه ارقام مربوط به جمعیت می باشد، اما تخمین های انجام شده توسط آنها بسیار پایین است. تخمین ارائه شده توسط سازمان ملل، در بخش های پلانگذاری و گزارش دهی وزارت معارف استفاده می شود. بر اساس تخمین سازمان ملل، جمعیت افغانستان در سال 2012 حدود 33 میلیون می باشد که از آن جمله 12 میلیون آن را اطفال سن مکتب تشکیل می دهند.